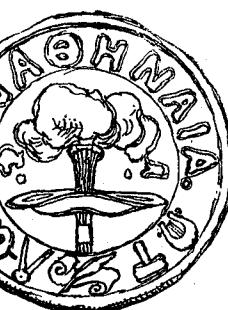

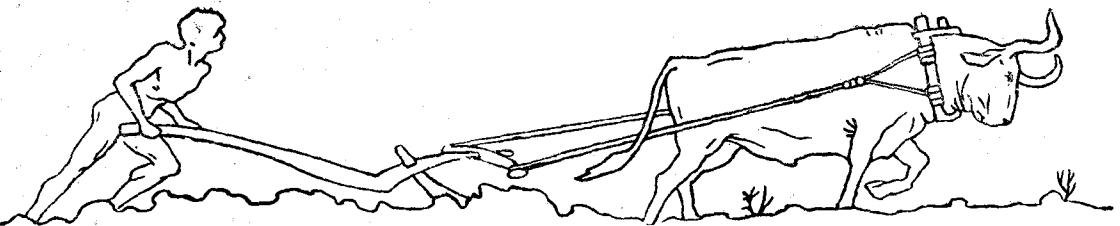
ΚΕΦΑΛΗ ΥΠΟ Π. ΔΕΜΠΕΣΗ
ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ — ΦΩΤ. ΒΑΝӨΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΤΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1909-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1909 * ΤΟΜΟΣ ΙΗ'.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Θ' 15
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1909

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ,, ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ-7161

Πρός σύνταξιν λεξικού γλώσσης τινὸς ἀπαιτοῦνται τρία τινά, ἢτοι α') νὰ συναχθῇ πανταχόθεν τὸ ὑλικὸν αὐτῆς, ἢτοι πᾶσαι αἱ λέξεις, αἱ φράσεις κλπ. β') νὰ μελετηθῇ καὶ νοηθῇ τοῦτο προσηκόντως, καὶ γ') νὰ ἐπεξεργασθῇ λεξικογραφικῶς. Καὶ ἂν μὲν πρόκειται περὶ λεξικού γλώσσης σφραγιδένης μόνον ἐν γραπτοῖς μνημείοις, δπως λ.χ. ἡ ἀρχαία βακτριανή, τότε τὸ πρῶτον στάδιον, ἡ συλλογὴ τοῦ ὑλικοῦ εἶναι δφ' ἐαυτῆς δεδομένη καὶ ἀκριβῶς περιῳδισμένη, εἶναι μόνα τὰ γραπτὰ μνημεῖα αὐτῆς ὑπολειπονται ἄρα μόνα τὰ δύο ἄλλα, ἡ ἐπιστημονικὴ κατανόησις καὶ ἐρμηνεία καὶ ἡ μεθοδικὴ καταγραφὴ τῶν ἐν αὐτοῖς λέξεων, φράσεων κλπ. Ἀν δὲ πάλιν πρόκειται περὶ γλώσσης μόνον λαλουμένης, οἷον περὶ τῆς ἀλβανικῆς, τὸ πρῶτον στάδιον περιορίζεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ ὑλικοῦ τοῦ ἐν τῷ στόματι τῶν λαλούντων τὴν περὶ ἡς διάλογος γλώσσαν. Ἀν δὲ τέλος πρόκειται περὶ γλώσσης ἀπὸ μακροῦ χρόνου γραφομένης ἅμα καὶ λαλουμένης, δπως λ.χ. περὶ τῆς ἐλληνικῆς, τὸ ἔργον ἀποβάίνει εὐθὺς ἐν ἀρχῇ δυσκολώτερον διότι καὶ τὰ γραπτὰ μνημεῖα ἀπαξάπαντα καὶ ἡ διπονδήποτε λαλουμένη γλῶσσα ὀφείλουσι νὰ συναχθῶσι καὶ μελετηθῶσιν, οὕτω δὲ πᾶς διάλογος μεθοδικὸς μεθοδικῶς καταχωρισθῇ εἰς τὸ λεξικόν. Προφανές δὲ διὰ ἐφ' δσον καὶ τῶν γραπτῶν μνημείων ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἔκδοσις εἶναι ἐλλιτής (ὅρα τοὺς καθ' ἔκαστον ἔτος ἀνευρισκομένους καὶ δημοσιευμένους πολυαριθμούς παπύρους, τὰς ἐπιγραφάς, τὰ μεσαιωνικὰ καὶ ἄλλα γλωσσικὰ μνημεῖα, δσα καθ' ἔκαστον ἔτος ἔρχονται εἰς φῶς) καὶ τοῦ ἔκασταχοῦ λαλουμένου λόγου σύλλογαι πλήρεις, πισταὶ καὶ ἐπιστημονικῶς κατηρτισμέναι δὲν ἔχουσι καθόλου εἰπεῖν γίνει, ἡ σύνταξις λεξικοῦ δὲν δύναται νὰ εἶναι τελεία. Καὶ δῆμως πρόδηλον διὰ, ἀν πρό-

κειται νὰ γίνῃ λεξικὸν οὐχὶ τῆς ἀρχαίας μόνης ἀλλὰ τῆς συμπάσης ἐλληνικῆς, ἀν πρόκειται νὰ ἔξετασθῇ ἡ ἴστορια ἑκάστης λέξεως καθ' ἄπασαν αὐτῆς τὴν ἴστορικὴν πορείαν, τότε ἀπαραίτητος ἀνάγκη πλὴν τῆς μελέτης τῶν γραπτῶν μνημείων ἀπαξάπαντων νὰ συλλεχθῇ καὶ τὸ ἐκ τῆς λαλουμένης ὑλικόν, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁμολογουμένως καὶ τὸ πάλαι μέρος μόνον τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης κατεγράφη καὶ τούτου πάλιν μικρὸν μέρος διεσώθη ἡμῖν διὰ τῶν βιβλίων, τῶν ἐπιγραφῶν κλπ., καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰώνα τὸ πλεῖστον αὐτῆς ἐφέρετο μόνον εἰς τὰ στόματα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ἄλλα δὲν ἐγίνετο αὐτῆς χρῆσις καὶ ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ. Δῆλον ἄρα διὰ πλείστα γνησιώτατα ἐλληνικά στοιχεῖα φέρονται ἀσύλλεκτα, ἄγνωστα καὶ ἀνερμήνευτα ἐν τῷ στόματι τῶν ἐλληνιστὶ λαλούντων, μάτην ἀπὸ τοσούτου χρόνου περιμένοντα τοὺς συλλέξοντας καὶ ἐρμηνεύσοντας αὐτά. Πρόσθες τούτοις διὰ ἐπειδὴ πολλὰ στοιχεῖα τοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι σήμερον λαλουμένου τούτου λόγου ὑπεισήρχοντο πολλάκις λεληθότως εἰς τὴν γραφομένην τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, τοῦ μέσου αἰώνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ νοηθῶσι τὰ τῆς γλώσσης αὐτῶν προσηκόντως, ἀν μὴ τυγχάνωσι τῆς ἀναγκαίας ἐπιμελείας παρ' ἡμῖν τῶν λαλούντων καὶ γινωσκόντων, ἢ δροθέρεον εἰπεῖν, δυναμένων νὰ μάθωμεν καὶ γινώσκωμεν πᾶσαν τὴν πανταχοῦ λαλουμένην σήμερον ἐλληνικήν. Οὕτως ἐκ τῆς νέας γλώσσης κατὰ πρῶτον καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας κατὰ δεύτερον λόγον θέλει ἐπιφριφθῆ τὸ ἀναγκαῖον φῶς εἰς διαφώτισιν καὶ ἀληθῆ κατανόησιν τῶν μεταγενεστέρων χρόνων καὶ τοῦ σκοτεινοῦ μέσου αἰώνος.

Καὶ σημειωτέον διὰ τοῦ φωτὸς τούτου τοῦ ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ μάλιστα τοῦ ἐκ τῆς νέας εἶναι

ἀπόλυτος καὶ ταχεῖα ἀνάγκῃ διότι ὡς γνωστόν, τοῦτο μὲν τὰ ποικίλα διαλεκτικὰ στοιχεῖα τῆς λαλουμένης γλώσσης καθ' ἑκάστην διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ παιδέαν ἐν τοῖς καθ' ἡμῖν τροφοῖς ἀποβάλλονται καὶ οὕτως ἀπόλλυται ἄμα καὶ τὸ μέγα μέρος τῆς ἐξ αὐτῆς ἐπικουρίας εἰς δρθήν κατανόησιν τῶν παλαιοτέρων γραπτῶν μνημείων τοῦτο δὲ οὐκ ὀλίγα τῶν παλαιοτέρων τούτων μνημείων ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀγνοιαν τῆς νέας, ἐν μέρει δέ τινι καὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀτελῶς μέχρι τοῦτο ἐνοήθησαν καὶ πλημελῶς ἐξεδόθησαν καὶ δὴ δέονται τῆς παιδὸς ἡμῶν βοηθείας πρὸς ἐπιστημονικὴν μελέτην καὶ ἔργωνείαν

Πάντες δέ, φρονῶν, θὰ διμολογήσωσι πρῶτον
ὅτι προκειμένου περὶ τῆς καλλιεργίας καὶ δρῆς
νόήσεως τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ ἴστορίας
ἡμεῖς οἱ Ἑλληνες, ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους,
ἔχομεν αὐτόχρονα ιερὸν καθῆκον νὰ ἀναλάβω-
μεν καὶ πάσῃ δυνάμει ἀγωνισθῶμεν νὰ ἐπιτε-
λέσωμεν κατὰ μικρὸν τὸ μέγα τούτῳ ἔγγον. Τὸ
καθῆκον τούτῳ ἔχομεν καὶ διφείλομεν νὰ ἐπιτε-
λέσωμεν πρός τε τὴν ἴστορίαν ἡμῶν καὶ πρὸς
τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἀν πράγματι ἔχω-
μεν βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς καταγωγῆς καὶ
τῶν πρὸς αὐτὴν ὑποχρεώσεων ἡμῶν. Δεύτερον
ὅτι ἀκριβῶς τοῦ Λεξικοῦ τούτου ἡ ἐπιχείρησις
θὰ συντελέσῃ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, εἰς τὴν παντα-
χόθεν συλλογὴν τοῦ ὑλικοῦ, γραπτοῦ τε καὶ προ-
φορικοῦ, ἡ δὲ κατὰ μικρὸν ἐπιστημονικὴ ἐπι-
τέλεσις οὐκ ἐλάχιστον θὰ συμβάληται εἰς δρ-
θὴν κατανόησιν τῶν γλωσσιῶν μνημείων, ὅσα
μέχρι τοῦδε ἀτελῶς ἔξεδόθησαν καὶ πλημμελῶς
ἐνοήθησαν.

*Αλλὰ νῦν γεννᾶται τὸ ζήτημα: πῶς πρέπει νὰ ἐπιχειρήσωμεν τῷ ἔργῳ, ἵνα καὶ τὸ ὑλικὸν πανταχόύμεν συλλέξωμεν καὶ ἐπιτελοῦντες καὶ ἐπιτελέσαντες αὐτὸ διοικήσωμεν εἰς τὴν ὁρδὴν κατανόησιν τῶν πλημμελῶς ἔχοντων; Φαίνεται ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως ὅτι, ἐάν τὸ πρόγραμμα, ὃς εἰπεῖν, τῆς μελλουσῆς ἐργασίας νοηθῇ καὶ ἐκτεθῇ προστικόντως, οὐ μόνον ἀπὸ πολλῶν θὰ ἀπαλλαγῶμεν πλανῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τούτων ὑπάρχει νὰ χωρήσωμεν ἐπιτυχῶς εἰς τὸ περιπόθητον ἔργον. Λοιπὸν ἐπειδή, καθ' ἡμῖν εἴπομεν, τοῦ ὑλικοῦ τούτου τὸ μὲν εἶναι γεγορμένον καὶ ὄπωσδήποτε ἐκδεδομένον καὶ γνωστόν, τὸ δὲ ἄγραφον, ἀπλῶς λαλούμενον, καὶ ὃς τὰ πολλὰ ἀγνωστον, ἀνάγκη τοῦ μὲν γραπτῶς παραδοθέντος νὰ ἀναλάβωμεν τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην καὶ λεξικογραφικὴν ἐπεξεργασίαν, τοῦ δὲ ἀπλῶς λαλουμένου νὰ ἐπιχειρήσωμεν κατὰ πρῶτον τῇ ἀκριβεστάτῃ συλλογῇ, δπως δ ἀοιδιμος Κοραῆς πρὸ 100 ἀκριβῶς ἐτῶν συνεβούλευσεν, ἐπειτα δὲ τῇ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ μελέτῃ καὶ λεξικογραφικῇ ἐπεξεργασίᾳ. Ιδοὺ τοὺς λόγους τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός.

«Διὰ νὰ συναχθῆ τοιαύτη ὕλη, ἀνάγκη εἶναι

νὰ περιέλθωσι τὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ ἀσιατικὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους αὐτῶν δύο νέοι λόγιοι, εἰς τοῦ ἄλλου χωριστά, ἔχοντες δύο λεξικὰ τῆς κοινῆς γλώσσης μὲ προσκολλημένον φύλλον ἐν ἄγραιφον εἰς ἔκαστον φύλλον τυπογραφημένον, καὶ νὰ συνάξωσι μὲ τὴν ἑσχάτην ἀκρίβειαν ὅχι μόνον τὰς λέξεις, ὃσαι λείπουσιν ἀκόμη ἀπὸ τὰ κοινὰ λεξικά, ἀλλὰ καὶ τὰς φράσεις τῆς γλώσσης, καὶ τὰς παροιμίας, ὃσας ἔχει καθ' ἥμέραν εἰς τὸ στόμα δικοιός λαός». (Πλουτάρχου Παραλήγων Βίων, Τόμ. Α'. σ. κθ').

Σήμερον ἀντὶ δύο ἔχομεν θείᾳ χάριτι πολλά-
κις δύο λογίους διαμένοντας ἐν ἑκάστῃ ἐλλη-
νικῇ χώρᾳ· οὐδεμία ἄρα νῦν ἀνάγκη ἀποστολῆς
νέων πρὸς τοιαύτην συλλογήν· ἀνάγκη δ' ὅμως
ἐκδόσεως καὶ ταύτης μάλιστα ταχείας τοιούτου
λεξικοῦ τῆς νέας γλώσσης καὶ ἀποστολῆς αὐτοῦ
πρὸς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μετάσχωσι
τῶν πρὸς συλλογὴν τοῦ θησαυροῦ τῆς λαλουμέ-
νης προκριψοσμένων διαγωνισμῶν. Τὸ λεξικὸν
τούτο ἐκτυπωθὲν ἐπίτηδες θὰ καταλείπῃ τὴν
ἡμίσειαν σελίδα κενήν, ἵνα ἔκαστος, ἀφοῦ πρῶ-
τον ἐπιγράψῃ τὴν χώραν ἥς τὴν διάλεκτον ἐξε-
τάζει, σημειοῖ ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου, εἰ μὲν σώ-
ζεται ή λέξις ἀπαραλλάκτως ὅπως φέρεται ἐν
τῷ λεξικῷ, σημειόν τι, οἶον τὸ τῆς προσθέσεως,
εἰ δὲ ἐλλείπει, ἄλλο, οἶον τὸ τῆς ἀφαιρέσεως· εἰ
δὲ λέγεται μετὰ διαφόρου τύπου, γένους, σημα-
σίας, συντάξεως, τόνου, κλπ., τότε καταγράφεται
αὕτη ἐπὶ τοῦ κενοῦ χώρου, καθὼς καὶ πᾶσα
φράσις, πᾶσα μεταφορικὴ χρῆσις, πᾶσα παροι-
μία ἡ παροιμιώδης φράσις κτλ. Ἐπίσης θὰ
καταχωρίζηται εἰς τὴν προσήκουσαν ἀλφαριθμη-
τὴν τάξιν καὶ πᾶσα ἐλλείπουσα ἐκ τοῦ λεξικοῦ
τούτου λέξις λεγομένη που, σημειουμένου ἀμα
τοῦ ἐν ᾧ λέγεται τόπου.

Τα λεξικά ταῦτα οὕτω συμπετληρωμένα θὰ
ἀποστέλλονται εἰς τὴν ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ
λεξικοῦ ἐπιτροπεάν, ητις κρίνουσα θέλει ἀμεί-
ζει τὴν ἔργασίαν ἐκάστου διὰ ἀναλόγων κρη-
ματικῶν βραβείων, δι᾽ ἐπαίνων κατα.

Κατά τὸν τρόπον τοῦτον οὐ μόνον θὰ ἀπαλλαγῶσι καὶ οἱ συλλέγοντες καὶ οἱ μελετῶντες τὰς συνλογύας ταύτας τῶν αἰωνίων ὅχηρῶν ἐπαναλήψεων, ἀλλὰ καὶ μελετωμένων ὑπὸ τῆς λεξικογραφικῆς ἐπιτροπείας τῶν Λεξικῶν τούτων τοιουτορόπως συμπεπληρωμένων, θὰ γίνῃ ταχέως γνωστὴ ἡ ἔκτασις τῆς χρήσεως ἐκάστης λέξεως, ἐκάστου τύπου, ἐκάστου φθόγγου, ἐκάστης συντάξεως, καθόλου ἐκάστης χρήσεως, καὶ θὰ καταστῇ ἡμῖν οὕτω δυνατὸν καὶ τὴν λαλούμενην σήμερον νὰ διαιρέσωμεν ἀκριβῶς εἰς διαλέκτους καὶ ἴδιωματα, καὶ πόλλας μεταναστεύσεις, ἐποιήσεις καὶ λοιπὰς ἐπιτράσεις ἀλλήλων καὶ τῶν ξένων νὰ παρατηρήσωμεν καὶ καθορίσωμεν καὶ οὕτω πάμπολλα ἴστορικὰ γεγονότα ἡμιτελῶς ἢ ἀτελῶς μόνον γνωστὰ ἔξαριθμώσωμεν.

Διὰ τῆς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γενήσο-
μένης συλλογῆς τοῦ θησαυροῦ τῆς λαλούμενῆς
θὰ συμβῇ βεβαίως, ὅπε τὰ φαινόμενα ἐνὸς καὶ
τοῦ αὐτοῦ τόπου νὰ σημειῶνται ὑπὸ δύο ἢ καὶ
πλειόνων, ἀλλὰ τοῦτο θὰ εἶναι μᾶλλον ὄφελος ἢ
βλάβη, διότι διὰ τῆς ὑπὸ πλειόνων καταγραφῆς
θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἔφαρμόζηται ἔλεγχος αὐτῶν,
καὶ μάλιστα νὰ συμπλοῦσιν ἄλληλα.

Ίνα δὲ οἱ κατὰ τόπους συλλογεῖς ἐπιστημονικῶς καὶ συστηματικῶς προβῶσιν εἰς τὸ ἔργον, θὰ δημοσιεύθωσιν ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Συμπληρωτέον Δεξικοῦ τούτου αἱ κατάλληλοι ὄδηγίαι, ἥτοι περὶ τοῦ πᾶς πρέπει νὰ γράφωνται οἱ ἔκασταχοῦ ἐκφωνούμενοι φθόγγοι, ἐπὶ τίνα σημεῖα τῆς φωνητικῆς, τῆς κλίσεως, τῆς συντάξεως ἀλπ. ὀφείλουσι νὰ προσέχωσι μᾶλιστα κτλ. ποὸς δὲ καὶ δείγματά τινα τοιαύτης ἔρευνῆς.

Καὶ γινώσκω μὲν καλῶς ὅτι οὔτε αἱ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον γενόμεναι συμπληρώσεις τῆς λαλουμένης θέλουσι παραδόσει ἡμῖν πάντα τὸν ἐν τοῖς στόμασι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους φερόμενον θησαυρὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ μάλιστα τοσοῦτον ταχέως, ἀκριβῶς καὶ πλήρως, ἀλλ ὅτι πολλὰ αὐτοῦ στοιχεῖα θὰ ὑπολειφθῶσι καὶ εἰς δευτέρας καὶ εἰς τρίτας φροντίδας, οὔτε ἡ ἑλληνὶς γῇ καὶ ἡ Ἀἴγυπτος θέλουσιν ἐπὶ μακρὸν ἔτι ἀποκάμει παρέχουσαι ἡμῖν ἐπιγραφὰς καὶ παπύρους, οὔτε αἱ πολλαὶ καὶ διάφοροι βιβλιοθῆκαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως καὶ τὸ πολλαχοῦ διατηρούμενα ἀρχεῖα θέλουσι ταχέως παραδόσει πάντας τοὺς θησαυρὸντας αὐτῶν διὰ τοῦ τύπου εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἄλλοι οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ ὅτι ἡμεῖς ὁριζόμενοι τοῦτο μὲν ἀπὸ τῶν νῦν γνωστῶν γραπτῶν μνημείων τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον συλλεχθησομένου θησαυροῦ τῆς λαλουμένης γλώσσης, θέλομεν δινηθῆ νὰ προβῶμεν εἰς τὸ ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Τὰ δὲ μετὰ τὴν συντέλεσιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ ἔργου εὑρεθησόμενα γραπτὰ καὶ συλλεχθησόμενα προφορικὰ λόγου ἀξια στοιχεῖα θὰ δύνανται νὰ περιληφθῶσιν εἰς τόμον ἢ εἰς τόμους δημοσιευθησομένους βραδύ τερον ὃς παράρτημα, ἐν ᾧ θὰ περιέχωνται πλήρη τῶν προσθηκῶν τούτων καὶ δοσαι τυχὸν ἐν τῷ μεταξὺ κριθῶσιν ἀναγκαῖαι διορθώσεις. Οὕτω καὶ εἰς ἔκαστον τόμου τοῦ μεγάλου ἐπιτατόμον ἴνδικον λεξικοῦ ἔτονται διορθώσεις καὶ προσθῆ-

τινακού λεγούσιον είπεν· οὐδέ τις πάλιν
και, καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ ὁ ἔτερος
τῶν συντακτῶν Ο. Böhtlingk ἔξεδωκε νέον
ὅλον τόμον, ἐν ᾧ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ μεγάλῳ
ἔργῳ ἐπηγνώθισε καὶ συνεπλήρωσεν.

⁹Ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλαὶ σημασίαι, κύριαι καὶ μεταφορικαὶ καὶ πολλαὶ λέξεις καὶ πολλοὶ τύποι κτλ. συνήθως καὶ ἐπὶ πλείονα χρόνον διασώζονται καὶ ἀκριβέστερον πολλάκις νοοῦνται ἐξ ἄσμασι, παροιμίαις, παροιμιακαῖς φράσεσιν ἢ ἀποφθέγμασιν, ἀνεκδότοις, παραμυθίοις, ἐν το-

πωνυμίαις, ἐν κυρίοις δόνόμασι καὶ ἐπιθέτοις κλπ. διὰ τοῦτο θὰ προκηρύσσουσανται ἀλλοι διαγωνισμοὶ πρὸς συλλογὴν καὶ τούτων, ἵνα καὶ ταῦτα μελετῶνται καὶ ἀπανθίζηται ἐκ τούτων δ.τι δυνατὸν εἰς συμπλήρωσιν καὶ διόρθωσιν ἐκάστοι ἄρθρου.

Ὅτι δὲ καὶ αἱ πολλαχοῦ ἥδη ὑπάρχουσαι συλλογαὶ λέξεων, ἀσμάτων, παροιμιῶν, παροιμιακῶν φράσεων κλπ. θὰ περισυλλεχθῶσι κατὰ δύναμιν πρὸς μελέτην, νοεῖται οἰκοθεν. Τὰ τοῦ Συλλόγου Κοραῆ, πρὸ ἐτῶν ἴκανὰ συναγαγόντος, καὶ τὰ τῆς μέχρι σήμερον λειτουργούσης Γλωσσικῆς ἐν Ἀθήναις Ἐταιρείας θέλουσι προθυμότατα παραχωρηθῆ ἐνθύνε ἀπὸ τοῦδε εἰς τοιαύτην μελέτην.

Καὶ περὶ μὲν τῆς συλλογῆς τοῦ θησαυροῦ τῆς λαλουμένης τοσαῦτα φαίνονται ἡμῖν ἀρκοῦντα πρὸς τὸ παρόν τῶν δὲ γραπτῶν μνημείων ἢ προμήθεια εἶναι μᾶλλον ἔργον χρημάτων, ἵνα καὶ δσα ενδίσονται ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ἀγορα-σθῶσι, βιβλία, ἐπιγραφαί, ἔκδεδομένοι πάπυροι κλπ., καὶ πολύτιμα χειρόγραφα φωτογραφηθῶσι καὶ ἄνδρες ἐπιστημονικῶς κατηγορισμένοι στα-λῶσι καὶ μελετήσωσι τὰ κατὰ τόπους ἀρχεῖα, συμβόλαια, ἔξετάσωσι τὰς πλουσίας βιβλιοθή-κας κλπ. Ὁμοίως θὰ δεήσῃ νὰ προμηθευθῶμεν τοὺς κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντας γεωγραφικοὺς χάρτας τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, τοὺς διαφόρους περιηγητάς, τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους, τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως» κλπ., κλπ. Ἐπειτα ἄνδρες ἔξιπειροι περὶ τὴν νομισματικὴν θὰ συλλέξωσι πάντα τὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων γλωσσικὸν θησαυρόν, ἄλλοι ἐπιστάμενοι τὰς ἔνεας γλώσσας, δσαι ποτὲ ἥλθον εἰς σχέσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικήν, καὶ ἔδωκαν ἡ ἔλαβον παρ' αὐτῆς, θὰ ἔξετάσωσι τὰς σχέσεις ταύτας, ἵνα καὶ τῶν εἰς ἔκεινας εἰσαγχθέντων Ἑλληνικῶν στοιχείων δρισθῇ ὁ χρόνος, ὁ τύπος κλπ. (οὐχὶ σπανίως συμβαίνει ὅστε Ἑλληνικὴ τις λέξις ἡ τύπος λέ-ξεως νὰ παραδίδωται ἡμῖν πρότερον ἐν ἀλλο-γλώσσοις ἔργοις ἡ ἐν Ἑλληνικοῖς, ἥτοι νὰ πιστῶ-ται ἡ ἕπαρξις Ἑλληνικῶν στοιχείων πρῶτον ἐν ἔνεη γλώσσῃ καὶ βραδύτερον, ἡ καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ), καὶ τῶν ἔξι ἔκεινων εἰσελα-σάντων εἰς τὴν ἡμετέραν γνωσθῆ καὶ τὸ ἔτυμον καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ σημασία καὶ ὁ χρόνος τῆς εἰσαγωγῆς κλπ.

Ομοίως θέλουσιν ἄλλοι ἔμπειροι εἰδίκης τινος ἐπιστήμης μελετήσει τὰ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν συγγράμματα ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι σήμερον καὶ οὕτως ἔξαρφι βώσωσι μὲν τὸν χρόνον τῆς γενέσεως καὶ τὴν χρῆσιν ἐκάστου ἐπιστημονικοῦ ὅρου καὶ καταρτίσωσι τὸ λεξικὸν ἐκάστης ἐπιστήμης. Οὕτω λ. χ. ἵστρος τις ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀρχόμενος, θὰ μελετήσῃ τοὺς ἀρχαίους, τούς τε ἄλλους καὶ μάλιστα τοὺς ἵστρους, θὰ παρακολουθήσῃ διὰ τοῦ μέσου αἰῶνος ἐν τε

τοῖς ἄλλοις Ἰατρικοῖς συγγράμμασι καὶ ἐν τοῖς λεγομένοις Ἰατροσοφίοις τῇ ἀνελίξει τῆς Ἰατρικῆς καὶ ταῖς ὁνομασίαις τῶν παθῶν, τῶν μελῶν τοῦ σώματος, τῶν φαρμάκων κλπ. μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ τῆς νεωτέρας Ἰατρικῆς ἐπιστήμης. Τὸ αὐτὸν θὰ πρᾶξῃ καὶ νομικός τις ἀπὸ τῶν ὅμηρικῶν χρόνων διὰ τῶν ἀττικῶν ὅητρων, τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν παπύρων, τῶν μεσαιωνικῶν νομικῶν συγγραμμάτων μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ αὐτὸν θὰ γίνῃ ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὑπὲρ τῶν μαθηματικῶν, ὑπὲρ τῆς φιλοσοφίας, ὑπὲρ τῆς θεολογίας, καθόλου ὑπὲρ πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἀπαιτούσης εἰδικὰς γνώσεις καὶ ἀποτελούσης ἴδιον κεφάλαιον τοῦ ἔθνικοῦ βίου. Τὰ διδάγματα δὲ τῶν εἰδικῶν τούτων ἔρευνητῶν θέλουσι περιληφθῆ, ὡς εἰλός, ἐν τῷ σχετικῷ ἀρθρῷ τοῦ Λεξικοῦ. "Οτι δὲ ἐκ τῶν εἰδικῶν μελετῶν τούτων πάμπολλα θὰ προκύψωσι χρησιμώτατα καὶ εἰς πρακτικὴν χρῆσιν, ἥτοι εἰς ἐκλογὴν καὶ ἀπαρτισμὸν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ὅρων, νοεῖται οἶκοθεν.

Περὶ δὲ τῆς μεθόδου φρονῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν καθολικὴν ἀποδελτίωσιν, ἥτοι τὴν εἰς δελτία καταγραφὴν ἀπαξαπάντων τῶν χωρίων ἐν οἷς ἀπαντᾶ λέξις τις καὶ τὴν καταχώρισιν αὐτῶν ἐπειτα εἰς τὸ Λεξικόν. Διότι πρόδηλον ὅτι εἴκοσι χωρία καλῶς ἐκλεγμένα καὶ κατατεταγμένα είναι διδακτικάτερα ἐκατὸν εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε συλλεχθέντων καὶ παρατεθέντων. "Ἐπειτα είναι ἐπίσης προφανὲς ὅτι οὗτως οὐδέποτε θὰ ἐπερατωῦτο τὸ ἔργον. Διὰ ταῦτα ἀνδρες ἐπιστήμονες λαβόντες ἔκαστος ἐν στοιχεῖον τοῦ ἀλφαριθμοῦ (ἥ καὶ μέρος αὐτοῦ, λ. χ. ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ ΑΜ, ἄλλος δὲ ἀπὸ τοῦ ΑΜ μέχρι τοῦ ΑΩ) θὰ καταγράφωσιν ἐπὶ δελτίων πᾶσαν λέξιν ἀπαντῶσαν παρ' ἐκάστῳ συγ-

γραφεῖ, πρὸς δὲ καὶ πάντας τοὺς τύπους καὶ πάντα τὰ παράγωγα καὶ σύνθετα αὐτῆς. Δύνανται νὰ σημειῶσι καὶ πάντ' ἀνεξαιρέτως τὰ χωρία ἐν οἷς παρ' ἐκάστῳ δοκιμῷ συγγραφεῖ καῖται ἔκαστον τούτων, ἀλλὰ τὰ δελτία ταῦτα δὰ φυλάττωνται ἐν ἀσφαλεῖ, ἵνα δὲ βουλόμενος νὰ μάθῃ ἀν λέξις τις ἢ τύπος, παράγωγον, σύνθετον πτ. αὐτῆς καῖται καὶ ποσάκις παρ' ἐκάστῳ συγγραφεῖ, δύνανται νὰ συμβουλεύηται εὐκόλως καὶ ταχέως τὰ ἐν τοῖς δελτίοις τούτοις ἀποτελθασμούσιν. "Αλλ' ἐν τῷ λεξικῷ θὰ καταχωρισθῇ ἐκλογὴ μόνον τῶν χωρίων, τ. ἐ. μόνον ἐκεῖνα ὅσα διδάσκουσι καὶ τὴν κυρίαν σημασίαν καὶ τὴν μεταφορικὴν ἢ τὰς μεταφορικάς, πρὸς δὲ καὶ πᾶσαν μεταβολὴν περὶ τὸν τύπον, τὴν σύνταξιν, τὸν τόνον, τὴν σημασίαν, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸν βίον τῆς λέξεως.

"Ἐπειδὴ δὲ προσέτι ἄλλοι μὲν τῶν συνεργατῶν θὰ εἴναι ἐμπειρότεροι περὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν, ἄλλοι δὲ περὶ τὴν νέαν, διὰ τοῦτο δυνατὸν ἄλλοι μὲν κατὰ λόγον τῆς μεγαλυτέρας ἐμπειρίας αὐτῶν ν' ἀσχολῶνται καὶ ἐξετάζωσι τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, συγγραφεῖς, ἐπιγραφάς, παπύρους κλπ., ἄλλοι δὲ ἀρχόμενοι τὸ μὲν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων τὸ δὲ ἀπὸ τῆς νέας ἐλληνικῆς νὰ μελετῶσι τὰ τοῦ σκοτεινοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τὰ τῆς νέας ἐλληνικῆς.

Οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ ὅτι αὐτὸν τοῦτο τὸ μέγα ἔργον, καθ' ὃσον βαθμηδὸν θὰ προχωρῇ, θὰ ὀδηγῇ τοὺς διευθυντὰς καὶ συντάκτας αὐτοῦ εἰς συμπλήρωσιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἀνωτέρω μέτρων ἄλλα πέπεισμα διτι, ἀν σήμερον ἢ ἐργασία ἀρχίσῃ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, δὲν θὰ ἀστοχήσῃ περὶ τὴν μέθοδον, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν.

ἀρχὴ δέ τε ἡμισυ παντός.

G. N. XATZIDAKIS

Ο ΝΕΡΟΜΥΛΟΣ

Ἐκεῖ βαθειὰ ὁ νερόμυλος μὲ τὴ γυρμένη στέγη
Χωμένος μὲς τὴ ὁμοτιὰ τριζολογάει καὶ κλαίγει.
Μέρα καὶ νύχτα στὸ γκρεμὸ δουλεύοντας στενάζει
Καὶ τὸ ψωμὶ ποὺ λαχταρᾶ τριγύρω του μοιράζει.

Περνοδιαβαίνουν ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὸν καλοτυχοῦνε
Καὶ τὸ κρυφὸ τὸ δάκρυ του οἱ διαβάτες δὲν κυττοῦνε.
Γύριζε, μύλε, γύριζε μὲ τὴ γυρμένη στέγη,
"Οποιος μοιράζει τὴ χαρὰ τοῦνται γραφτὸ νὰ κλαίγῃ.

ALEKOS PHOTIADHS

Ο ΓΕΡΟ ΜΟΥΓΆΣ

Ἔχαν φθάσει. "Ο ψαρᾶς ἔπαψε τὴ διήγησί του Εγιὰ νὰ κυττάξῃ καὶ αὐτὸς τοὺς βράχους, τοὺς ὑφάλους. "Ο σύντροφός του εἶχε ἀρχίσει νὰ κωπηλατῇ σιγά. Τὰ κουπιὰ βυθίζονταν ἥσυχα στὴ θάλασσα, ἡ ὁποία, σὰ νὰ τὰ κατάπινε μὲ γέλιο, δυτιδονόταν γύρω ἐκεῖ. "Ο Δαμίδας ἐκύτταξε τοὺς μυτεροὺς βράχους, ποὺ μαῦροι, δμοιοι μὲ φαντάσματα, φαινόνταν νὰ σηκώνωνται καὶ νὰ παρατηροῦνται τὴ βάρκα ποὺ διάβαινε σιγά, ἀθόρυβα, σὰ νὰ φοβώτανε μὴ πειδὸν δυνατὸ χτύπημα τῶν κουπιῶν ξυπνήσῃ τὸ κοιμισμένο ἄγριο κῦμα.

"Ἐνας ψαραλος ἐπόρβαλε σὰ νὰ τοὺς κρυφοκύτταξε, ἔπειτα σὰ νὰ κουκουλώθηκε μὲ πάπλωμα, ποὺ τὸ εἶχε ἀποσύρη γιὰ νὰ ὅδη, σκεπάσθηκε μὲ καμόγελο, γέλιο σιωπήλο τρελλοῦ μανιακοῦ! "Ο ψαρᾶς γύρισε στὸν Δαμίδα.

— "Ε; Δὲν είναι ἄγριο πολὺ;

— Ναί, ναί, ἀγριώτατο.

"Ο γέρο ψαρᾶς κίνησε τὸ κεφάλι κυττάζοντας τὰ βράχια.

— Σκεφθῆτε, διτι αὐτὰ τὰ καταραμένα βράχια, δὲν παύουνε ποτὲ νὰ ἔχουν μέσα στὰ δόντια τοὺς πνιγμένους. Ποτέ. Γιὰ κυττάτε κεῖ. Δὲν σᾶς φαίνεται σὰ νάναι μασέλες καὶ δύο μπροστινὰ δόντια θηρίου; Τί λέτε; ἀπαράλλαχτα!

— Μὰ γιὰ πές μου γιὰ τὸν γέρο Μούγα...

— "Α! ναί. "Έχετε δίκαιο. Τί σᾶς ἔλεγα;

— Έκεῖ πού...

— Θυμοῦμαι, θυμοῦμαι...

"Ο γέρο ψαρᾶς τὸν διέκοψε γρήγορα σὰ νὰ φορώτων μὴν προσβληθῆ ἢ δύναμις τῆς μήνης του.

— "Ελεγα, διτι κανεὶς δὲν μπροστοῦνε νὰ μάθῃ ἀπὸ ποὺ κρατοῦσε ἡ σκούφια τοῦ γέρο Μούγα! Αὐτὸς μὲ κανέναν δὲν εἶχε σχέσι, μὲ κανέναν δὲν ἔπιανε ὅμιλα, ἄλλα μόνος γύριζε, μόνος μιλοῦσε, μόνος. "Ο παπᾶς μιὰ ἔορτὴ θέλησε, σπως κάνουν, νὰ ἀγιάσῃ τὸ σπίτι του, ἀλλ' ὁ γέρο Μούγας ἀγρίεψε καθὼς τὸν εἶδε, καὶ δίνει μιὰ καὶ τοῦ κλείνει τὴν πόρτα στὰ μοῦτρα. Απὸ τότε τὸν ἔλεγαν καὶ Ἐβραϊο! Δὲν σᾶς είπα καὶ τὸ σπουδαιότερο. Κόντευα νὰ τὸ λησμονήσω. "Ο γέρω Μούγας μαζί του, ἀπ' ἐκεῖ ποὺ ἦλθε, εἶχε φέρει καὶ ἔνα ἄλλο τρελλό. Ναί, τρελλό. Μή σᾶς φαίνεται παράξενο, πῶς βρίσκονται καὶ ἀλλογα τρελλά, γιατὶ ὅπως τρελλαίνονται οἱ ἀνθρωποι, τρελλαίνονται καὶ τὰ ζῶα! . Δάγκανε, κλωτσοῦσε, πηδοῦσε, ἀγρίεψε καὶ ἔκανε τέτοια καμάρατα, ποὺ ἤταν τρομάρα. "Αλλά, ἔνα περίεργο πρᾶμα, στὸν ἀφεντικό του στεκότων ἥμερο

μὲ μιὰ φωνή, ποὺ τοῦ ἔβγαζε. "Ο παπᾶς ἔλεγε, διτι ὁ Ἐβραϊος ἤξερε καὶ τοῦ ἔβγαζε τὸ δαιμόνιο, ποὺ εἶχε μέσα του τὸ ἄλιγο, δταν τὸ ἥθελε γιὰ δουλειά του, καὶ πάλι τὸ ἄφινε ἐλεύθερο καὶ γινόταν τὸ ἄλιγο τρελλό, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ τοῦ τὸ κλέψουν ...

Μιὰ μέρα ἔγινε ἀφαντος αὐτὸς καὶ τὸ τρελλὸ ἄλιγο του. Περινοῦνε μέρες τίποτα, δὲν φάνηκε. Τί ἔγινε δὲν ἤξερε. "Ελεγαν πολλοὶ μὴ φόρησε αὐτὸς καὶ τὸ ἄλιγο του μέσα στὸ σπίτι, καὶ διτι ἔπειτε νὰ τὰ σπάσουν τὴν πόρτα. "Αλλοι πάλι συμβούλευναν νὰ βάλουν φωτιά καὶ τὸ κράνη του τὸ σπίτι, γιατὶ γρήγορα θαρρούσαζε διαφορετικά. Τί πάνω στὴ συνήτησι αὐτὴ τοῦ κόσμου, νὰ σου δέρο Μούγας πάνω στὸ τρελλὸ ἄλιγο του. "Αλλά δὲν ἔρχοταν μόνος, ἔφερεν καὶ ἔνα κοριτσάκι μαζί του λαζαμέ δέκα χρόνων. Ποὺ τὸ βρήκε; Μόνον δέρο Μούγας τὸ ἤξερε. "Ελαμψε σὰ μάτι στὸ μικρὸ φῶς τῆς μήνης του καὶ κρύφητη μὲ καμόγελο, γέλιο σιωπήλο τρελλοῦ μανιακοῦ! "Ο ψαρᾶς γύρισε στὸν Δαμίδα.

— "Ε; Δὲν είναι ἄγριο πολὺ;

— Ναί, ναί, ἀγριώτατο.

— Ο γέρο ψαρᾶς κίνησε τὸ κεφάλι κυττάζοντας τὰ βράχια.

— Σκεφθῆτε, διτι αὐτὰ τὰ καταραμένα βράχια, δὲν παύουνε ποτὲ νὰ ἔχουν μέσα στὰ δόντια τοὺς πνιγμένους. Ποτέ. Γιὰ κυττάτε κεῖ. Δὲν σᾶς φαίνεται σὰ νάναι μασέλες καὶ δύο μπροστινὰ δόντια θηρίου; Τί λέτε; ἀπαράλλαχτα!

— Μεταλαβαίνουν οἱ παπᾶς, ἔπειδη πλησίαζε τὸ εβραϊκό Πάσχα. Καὶ τὸ κοριτσάκι, ποὺ ἤλθε διδύνατο αὐτότατο, εἶχε ἀρχίσει νὰ παχαίνῃ καὶ νὰ κοκκινίζει σὰν κεράσι. Φύλαγαν λοιπὸν νὰ δοῦνε πότε θὰ βροῦνε εὐκαιρία νὰ τὸ ἀρπάξουνε καὶ ἐπιτέλους βρήκαν. "Ηταν μιὰ καλὴ μέρα, ἀνοιξη πειά, καὶ τὸ κοριτσάκι βρήκε ἔξω στὰ κόρτα, ποὺ εἶχαν σκεπασμένη τὴ γῆ, καὶ ἔπαιξε κυνηγῶντας πεταλοῦδες. Αὐτοὶ τὸ είδαν, καὶ σιγὰ σιγὰ σὰ γάτα σὲ ποντικό, ὁρμησαν καὶ τὸ ἀρπάξαν. Φώναζε δυνατὰ τὸ κοριτσάκι, ἀλλ' αὐτοὶ τὸν βούλωσαν τὸ στόμα καὶ κρατῶντας το καλὰ τὸ βραλαν στὰ πόδια.

— Ο γέρο Μούγας δὲν ἀκούσε τὴ φωνή, ἀλλὰ σὲ λίγο φάνηκε στὴν πόρτα καὶ κύτταξε νὰ δη, ποὺ ἤταν τὸ κοριτσάκι. "Επειδὴ δὲν τὸ εἶδε, κύτταξε τριγύρω. Τίποτα. Τὸ κοριτσάκι εἶχε κωπηλατῆσε, πάντας τοῦ τρελλοῦ. Αὐτοὶ τὸ είδαν, καὶ σιγὰ σιγὰ σὰ γάτα σὲ ποντικό, ὁρμησαν καὶ τὸ ἀρπάξαν. Φώναζε δυνατὰ τὸ κοριτσάκι, ἀλλ' αὐτοὶ τὸν βούλωσαν τὸ στόμα καὶ κρατῶντας το καλὰ τὸ βραλαν στὰ πόδια.

— Ο γέρο Μούγας δὲν ἀκούσε τὴ φωνή, ἀλλὰ σὲ λίγο φάνηκε στὴν πόρτα καὶ κύτταξε νὰ δη, ποὺ ἤταν τὸ κοριτσάκι. "Επειδὴ δὲν τὸ εἶδε, κύτταξε τριγύρω. Τίποτα. Τὸ κοριτσάκι εἶχε κωπηλατῆσε, πάντας τοῦ τρελλοῦ. Αὐτοὶ τὸ είδαν, καὶ σιγὰ σιγὰ σὰ γάτα σὲ ποντικό, ὁρμησαν καὶ τὸ ἀρπάξαν. Φώναζε δυνατὰ τὸ κοριτσάκι, ἀλλ' αὐτοὶ τὸν βούλωσαν τὸ στόμα καὶ κρατῶντας το καλὰ τὸ βραλαν στὰ πόδια.

Κατά τὰ μεσάνυχτα γυρίζει στὸ σπίτι του καὶ φεύγει πάλι παίρνοντας μαζί του ἵνα τουφένι παληό καὶ πάει ἵσια ἵσια στοῦ παπᾶ τὸ σπίτι.

— Παπᾶ, τοῦ λέγει, μοῦ πῆραν τὸ κοριτσάκι μου. Ἐπάνω κάτω ἔστω διτὶ σὺ μοῦ τὸ πῆρες, η̄ ἔστρεις ποιὸς τὸ πῆρε...

Ο παπᾶς τὸν ἔσπρωξε καὶ τὸν ἔβγαλε ἔξω, ἀλλὰ πρὸν κλείσῃ τὴν πόρτα, δὲ γέρο Μούγας εἶχε πάρη τὸ τουφένι του, ποὺ τὸ εἶχε ἀφίσῃ ἀπ' ἔξω, καὶ τοῦ τραβῆ μιὰ τουφεκιά. Ἡ σφαῖδα βρίσκει τὸν παπᾶ στὸ κεφάλι καὶ πάει δὲ παπᾶς. . . Τότε δλο τὸ χωριὸ σηκώθηκε στὸ πόδι καὶ παίρνοντας διτὶ δπλο βρῆκε δ καθένας πρόσχειρο, δίχτηκαν ἀπὸ κοντά του. Ἀλλ' αὐτὸς εἶχε καβαλικέψη τὸ τρελλὸ ἄλογό του καὶ ἔφευγε σὰν ἀστραπή. Ὁρμοῦντε τότε πολλοὶ καβάλλα καὶ αὐτοὶ ἀπ' ἄλλον δρόμον, καὶ κοντά τὰ ἔχιμερώματα, ἐπειδὴ ἡταν γέροικο, σὰν τὸν γέρο Μούγα, τὸ τρελλὸ ἄλογό του, κατόρθωσαν νὰ τοῦ κλείσουν τὸ δρόμο.

Ο γέρο Μούγας, μόλις εἶδε διτὶ τὸν ἔφθαναν, χιύπησε καλὰ τὸ ἄλογό του καὶ τοῦ ἔδωσε πρὸς τὴν θάλασσα, καὶ ἵσια ἵσια πρὸς τὸ μέρος, ποὺ ἀρχίζει δ μεγάλος γκρεμόν. Οἱ ἄλλοι, ἀμα φθάσαντε κοντά στὸ γκρεμόν, σταθῆκαν. Ο γέρο Μούγας δμως ὅχι. Χτυποῦσε, χτυποῦσε τὸ τρελλὸ ἄλογό του, τρελλός καὶ αὐτός, καὶ τὸ ἄλογο ἔτρεχε τυφλά στὸ γκρεμό... Φθάνει ἑκεῖ, πέφτει σὰν βράχος, ποὺ κυλῆ ἀπὸ βουνό, καὶ ἀπ' ἑκεῖ δίχνεται στὴ θάλασσα, ποὺ χτυποῦσε μανισμένη κάτω. Ἐχάθηκαν καὶ οἱ δύο... Απὸ τότε δμως ἡ θάλασσα αὐτὴ δὲν ἔπαινε νὰ εἶναι ἀγριεμένη, ποτέ, ἐκτὸς διτὸν θέλη νὰ πέσῃ μεγάλη ἀσθένεια στὴ χώρα. Τότε ἡ θάλασσα παίνει νὰ χτυπᾷ ἀγριεμένη τὰ βράχια, καὶ τὸ μέρος, ποὺ πρὸν δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ περάσῃ, γίνεται ἥσυχο σὰ λιμανιοῦ καλοῦ νεροῦ. Ἀλλὰ στὴ χώρα πέφτει ἀσθένεια μεγάλη καὶ θερίζει κόσμο...

Προῶ πρωΐ, ἡ μετὰ τὰ μεσάνυχτα, πρὸν ἀκόμα φανῆ ἡ ἀρρώστια, δοῖ εἶναι ἔυπνοι, θὰ ἀκούσουν ἔνα τρέξιμο ἀλόγου μακρυνό, ποὺ δσω πάει θὰ πλησιάζῃ, ἀλλὰ μόλις κανῆ νὰ πλησιάσῃ, νὰ ἀκουσθῇ κοντά, πάλι θὰ μακρυνθῇ, καὶ θὰ χαθῇ, θὰ σβύνῃ, θὰ ἀρχίσουν τὸ οὔρλιασμα τὰ σκυλιὰ τοῦ χωριοῦ... Ολοὶ ἔρουντε, διτὶ δ καβαλλάρης αὐτός, ποὺ δὲν φαίνεται, ἀλλὰ ἀκούγεται μόνο, εἶναι δὲ γέρο Μούγας πάνω στὸ τρελλὸ ἄλογό του...

Καὶ ἔπαιψε τὴ διήγησί του. Σὲ λίγο πάλι εἶπε:

— Νὰ καὶ τώρα ἡ ἥσυχία κείνη... Ἀχ! κύριε, δ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάῃ, εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν πέσῃ ἀσθένεια στὴ χώρα, ἀδύνατο. Θὰ δῆτε, διτὶ θὰ ἀκούσωμε τὰ πέταλα τοῦ τρελλοῦ ἀλόγου τοῦ γέρο Μούγα.

— Καὶ τὸ κορίτσι τί ἔγεινε;

— Δὲν ἔστω. "Ετοι μοῦ τὸ εἶπαν καὶ μένα, ἔτοι σᾶς τὸ λέω... Μὰ μὴ νομίζετε, διτὶ εἶναι χθεσινή ἴστορία; Εἶναι χρόνια καὶ χρόνια... "Ολοὶ δμως τὴν ἔσφουντε τὴν ἴστορία τοῦ γέρο Μούγα τοῦ Δαίμονα, ποὺ κατοικεῖ στὰ βράχια αὐτὰ τοῦ Σαμαρᾶ, μέσα στὸν ὑφάλους καὶ στὶς στηλιές... Ἀλλοίμονο δμως σὲ κεῖνον, ποὺ τὸν δῆ! Χάνει τὴ λαλιά του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκριθῇ τίποτα σὲ κεῖνον, ποὺ τὸν ὁδούντε τί παθεῖ καὶ τί τοῦ συνέβηκε.

Ο Δαμίδας γύρισε καὶ εἶδε τὸ ἄγιο μέρος, ποὺ περνοῦσαν. Τὰ βράχια σὰ μαγεμένα τέρατα ἀπὸ κάποια ἀόρατη μάγισσα, φαινόνταν νὰ τοὺς κυττάζουν χωρὶς νὰ δύνανται νὰ τοὺς βλάψουν, νὰ τοὺς συντρίψουν. Ἐκύτταξε ἔπειτα τὴ σελήνη καὶ ἔτρόμαξε καθὼς τὴν εἶδε. Τοῦ φάνηκε νὰ ἔχῃ σχέσι μὲ δσα τοῦ εἶχε διηγηθῇ δὲ γέρο ψαρᾶς, γιὰ τὴν ἔξοδο τοῦ γέρο Μούγα ἀπ' τὴ θάλασσα. Ἡ ήμισέληνος εἶχε χάσῃ τὸ χρῶμα της, εἶχε κοκκινίσῃ καὶ ἡ λάμψη της θαμπωθῆ. Κάτω ἀπ' αὐτὴ καὶ γύρω, ἑκεῖ ποὺ ἔνωνται η θάλασσα μὲ τὸ κῦμα, ἡταν μιὰ μαρούλα σὰ βουνό. Ἡ ήμισέληνος σὲ λίγο ἔφθασε κεῖ. Ἐθάμπωσε περισσότερο καὶ φάνηκε τότε μέσα στὴ μαυρύλα σὰν παράθυρο ἀπέραντης οἰκοδομῆς, παραδόξου σχήματος. Ἡ μαρούλα ἡταν ἡ οἰκοδομῆ. Καὶ νόμισε τότε, διτὶ θὰ ἔβλεπε νὰ παρουσιασθῇ στὸ παράθυρο κεῖνο μορφὴ μάγον μυθική. Ἐφερε τὰ μάτια στὸν ψαρᾶ. Αὐτὸς μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι λίγο, διεύθυνε τὴ βάρκα. Ὁ ἄλλος δ νέος, τραβοῦσε τὰ κουπιὰ σκεπτικός. Φάνηκαν τὰ φώτα τῆς χώρας. Κανεὶς θόρυβος. Στὸ ἄναμμα ἔνδος σπίρτου κυττάξε τὴν ὥρα καὶ τὴν εἴτε καὶ στὸν γέρο ψαρᾶ. Εἶχαν περάσῃ μεσάνυχτα.

Ο Δαμίδας ἐκύτταξε πίσω. Σὰ μαῦρο ἀπέραντο φάντασμα φαινόταν τὸ σκοτάδι καὶ ἔνα φῶς, ποὺ ἔλαμψε κείνη τὴ στιγμή, φῶς φάρου, σὰ μάτι τοῦ φαντάσματος.

Ἐξαφνα καθὼς ἔμπαιναν στὸ λιμανάκι καὶ ἔβλεπαν τὶς μαῦρες γραμμὲς τῶν καταρτιῶν στὸ σκοτάδι, δ Δαμίδας σηκώθηκε γεμάτος φρίκη. Μακρινά, μακρινὰ ἔνομισε διτὶ ἀκουσθῇ ἔνα τρέξιμο μανιακὸ ἀλόγου: Εἶδε τὸν γέρο ψαρᾶ νὰ σηκώνεται, τὸν νέο νὰ ἀφίνη τὰ κουπιά. Τὸ τρέξιμο πλησιάζε, πλησιάζε, καὶ στὴν ήσυχία μέσα ἀκουγόταν καλὰ τὸ μανισμένο κάλπασμα ἀλόγου! . . . Ἀλλὰ πρὸν ἀκουσθῇ, πρὸν πλησιάσῃ κοντά, ἀρχισε νὰ ἀπομακρύνεται, νὰ φεύγῃ, νὰ φεύγῃ, ἔως ποὺ ἔσβυσε. Καὶ τότε καθὼς ἔκλεινε πάλι ἡ σιωπή, ἔνα οὔρλιασμα σκύλων ἔταραξε τὸ χωριό.

— Τ'ἀκούσατε; Ἀλλοίμονο! δὲ γέρο Μούγα!

Ο γέρο ψαρᾶς τρομαγμένος μῆλησε, ἀφοῦ εἶχε χαθῆ πειὰ δ κρότος τῶν πετάλων τοῦ τρελλοῦ ἀλόγου καὶ ἀκουγόταν τώρα τὸ οὔρλιασμα τῶν σκύλων τοῦ χωριοῦ....

Γ' ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Α χάριστον τὸ ἔργον τῆς Καλλιτεχνικῆς Εταιρείας, διτὸν κατ' ἀνάγκην φαίνεται ἐνδοτικὴ διὰ νὰ μὴ μείνουν κενοὶ οἱ τοῖχοι.

Ολοὶ: καλλιτέχναι, κοινόν, διοργανωταὶ, κριτικοί, παλαιόιμεν εἰς τὸ κενόν. Οὔτε μαῦρο μαῦρο, οὔτε ἀσπρο ἀσπρο. Ἐπιτροπή: ἐπιεικῆς μέχρι κονταμάρας. Καλλιτέχναι: θεοί ἑκάς οἱ βέβηλοι. Κριτικοί (μεταξὺ αὐτῶν καὶ πρώην προσωπογράφοι ἀγελάδων, καὶ καλὰ θὰ κάμιουν νὰ γείνουν καὶ πρώην κριτικοί): ἔνα ξεφωνητό. Κοινόν: λευκὸν δις περιστερά.

Μοῦ εἶπαν διτὶ ἔνας ἐκ τῶν ὑπουργῶν σκοπεύει νὰ ξητήσῃ ἀπὸ τὸ Κράτος γενναίαν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν πρὸς τὴν Καλλιτεχνικὴν Εταιρείαν δι ἀγορὰν ἔργων, τὰ δοποῖα καὶ θὰ σχηματίσουν σιγὰ σιγὰ τὴν νεοελληνικὴν Πινακοθήκην. Τὸ γιγάντιον χρεῖ τῆς Πολιτείας θὰ δώσῃ τὴν ὅμησιν καὶ δ' ἀνοίξῃ τὸν δρόμον.

Φροντίζομεν διὰ τὴν ὑλικὴν ὑπαρξίαν ἀλλ' ἡ ζωὴ ἡ πνευματική, ποὺ θὰ ἀνυψώσῃ ἐκείνην καὶ θὰ τῆς δώσῃ τίτλον εὐγενείας, αὐτὴ μένει στὸν πεντε δρόμους. Ἡ ἀμιλλα μαζὶ μὲ τὴν ὑλικὴν βάσιν, θὰ λύσουν τὴν ἀπογοήτευσιν ποὺ κρατεῖ τώρα τὰ χέρια τῶν περισσοτέρων καλλιτεχνῶν μας δεμένα. Σήμερα ἀναγκαζόμεθα νὰ κάμωμεν ἔκθεσις δπως-δπως. "Ετοι δ σκοπός των παραγνωρίζεται. Καὶ οἱ δλίγοι καλοὶ τεχνῖται θὰ χάσουν κατ' ἀνάγκην τὴν δρμὴν καὶ τὸ σθένος των.

Κάθε ἔργον διότου τοῦ ἔδόθη ἑκεῖ μία θέσις καλὴ ἡ κακή, περιμένει μὲ τὸ δίκηο του μίαν κρίσιν. "Ομως, εἶμαι βέβαιος, περισσότερον θὰ ὠφεληθῇ δ τεχνίτης δι πορροφιθῇ τὸ ἔργον του παρὰ δι μείνη ἑκεῖ κρεμασμένον, ν' ἀπόζητῃ ίκετευτικὰ τὸ βλέμμα καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτου. Καὶ τὸ χειρότερον ἀπ' δλα, καὶ διὰ τὸν τεχνίτην καὶ διὰ τὸ κοινόν,—ἡ Τέχνη θὰ μείνῃ πάντα ἀνέγγιχτη—εἶναι διτὶ, εἰκόνες ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ κάμιον καμίαν γνωριμίαν ἔξω ἀπὸ τὸ ἔργαστηριον τοῦ ζωγράφου η τοῦ γλυπτού, εὐρίσκουν ἀγοραστὰς πολὺ περισσότερον προθύμους παρὰ τὰ καλὰ ἔργα.

Τὴν ἔτησίαν ἔκθεσιν τὴν φαντάζομαι ἐφαμμέλλω πρὸς τὴν ζωγραφιὰ ποὺ καθ' ἡμέραν θαυμάζομεν γύρω μας. Νὰ πάρῃ ἡ ζωγραφικὴ μας τὸ χρῶμα τοῦ ἀττικοῦ δνείσουν καὶ κοντὰ σ' αὐτὸς, ἀδελφωμένον, τὸ πνεῦμα τῆς παραδόσεως, τῆς τέχνης τῆς βυζαντινῆς. Καὶ θὰ χρησιμεύσουν πρὸς δημιουργίαν τῆς ἀναγεννωμένης ἐλληνικῆς τέχνης. Μέσα εἰς αὐτὸς τὸ περιβάλλον ἔζησε, εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἔξοριαν τοῦ Μονάχου, τὸ πνεῦμα τοῦ Γύζη. Αφίνων τὴν Ελλάδα ἀπέφερε μαζὶ του τὸ δραμα, τὸ δποῖον βλέπεις καὶ αἰσθάνεσαι εἰς τὴν σύλληψιν τῶν

ιδανικῶν του μορφῶν καὶ εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν χρωμάτων. Καὶ τὰ δύο βγαλμένα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς πατέρου γῆς.

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

"Ενα πρόπλασμα τοῦ κ. Θωμοπούλου μὲ σταματᾶ. Εἶναι ἡ «Ἀγχίαλος» δποὺ πενθεῖ διὰ τὰ εἰδώλια τῶν ἐφεστίων, τὰ ἐγκαταλειφθέντα στὰ ἔνα. Ἡ σκέψης ἀπλῆ, τὸ περίγραμμα ἀπλοῦν. "Ολαι αἱ γραμματικαὶ τείνουν νὰ κλείσουν τὴν συγκίνησιν τοῦ ἔργου μὲ εἰς τὸ τετράγωνον σχῆμα, ποὺ ἔδωσε εἰς τὴν σύνθεσιν τὸ θλιβερὸν πνεῦμα ποὺ περιιδεῖ τὸ ἔργον, ἔχει ἀπαλύνει τὸν πόνον καὶ ἀφομοιώσει τὸ σχῆμα πρὸς τὴν ίδεαν· τὴν ίδεαν τῆς θλίψεως καὶ μαζὶ τῆς κρυπτομένης εἰς τὸ βάθος ἐλπίδος.

Μ' ἐνδιαφέρει ίδιαιτέως ἡ τέχνη τοῦ κ. Θωμοπούλου. Βγαίνει κατ' ἔξοχὴν ἀπὸ τὴν σφαῖδαν πενευματικήν. Θέλει νὰ συνδυάσῃ τὴν λιτότητα τῆς γραμμῆς μὲ τὸ σημερινὸν ἀνήσυχον πνεῦμα. Ἡ ἔργασία του ἔχει διαφέρει δρόμους πέντε δρόμους. Ἡ ἀμιλλα μαζὶ μὲ τὴν ὑλικὴν βάσιν, θὰ λύσουν τὴν ἀπογοήτευσιν ποὺ κρατεῖ τώρα τὰ χέρια τῶν δρμῶν μας δεμένα. Σήμερα ἀναγκαζόμεθα νὰ κάμωμεν ἔκθεσις δπως-δπως. "Ετοι δ σκοπός των παραγνωρίζεται. Καὶ οἱ δλίγοι καλοὶ τεχνῖται θὰ χάσουν κατ' ἀνάγκην τὴν δρμὴν καὶ τὸ σθένος των.

Ο κ. Γεωργαντῆς ἡλλαξε κατεύθυνσιν. Ἀφῆκε τὰ τολμηρὰ ἐγχειρήματα καὶ παίρνει τὸν ἕστιον δρόμον. Καὶ δὲν ἔκαμε ἀσχηματική. Δείχνει μὲ τὸν «Ἀστεγόν» του—γιατί ἀστεγος;—διτὶ γνωρίζει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Κάτι μικραὶ ἐλλείψεις, ἀλλ' ὅχι ποὺ νὰ μὴ μ' ἀφήσουν νὰ τὸν δονομάσω καλὸν τεχνίτην καὶ ἔνας τεχνίτης καλὸς θὰ ἡμιπορέσῃ, μὲ μίαν ἐπιτυχησίαν, νὰ παρουσιάσῃ ἔργον ἀριτον, ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ κάθε τοῦ περιστρόπου περιστρόπου.

Κοντά τον ἡ κ. Γεωργαντῆς μὲ θέλησιν καὶ μελέτην θὰ ενδρῇ τὸν δρόμον τῆς.

Γιατί ἀπομονωμένη ἀπὸ τὸ σύμπλεγμα τῆς γλυπτικῆς, εἰς τὴν τελευταίαν αἴθουσαν, ἡ μαρμάρινη ἐκείνη προτομή; Εἶναι ὁραιαία ἐργασμένη. Βέβαια δὲν εἶναι κανένας ἀρχάριος δ γλυπτης. Ἐπέρασε ἀπαλὰ καὶ τεχνικὰ ἐπάνω στὸ μάρμαρον ἡ σμίλη. Πιστή τοῦ Βικέλα η εἰκών, δμως παραγνωρισμένη. Λείπει δι εἰγενικὴ ἡρεμία, τὸ μειλίχιον τοῦ χαρακτῆρος ποὺ ἔδινε τόσο συμ-

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΤΟΥ 1897, Γ. ΡΟΪΛΟΥ

παθητικὴν ἔκφρασιν εἰς τὸ πρόσωπόν του, καὶ στὰ λόγια του τόσο θερμὸν τόνον. Ἐκεῖνος δὲν εἶχε τὸ ἀγέρωχον καὶ ψυχρὸν αὐτό. Αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ Βικέλας, κύριε Σῶχο. Τί γοειάεται ἡ προτομὴ ὅταν δὲν ἀποδίδει τὸν ἄνθρωπον;

Ποιὸν καὶ ἡ προτομὴ τοῦ Β. Μελᾶ. Εἶναι
ἀλήθεια ὅτι δὲν ἔγνωρισα τὸν ἀνθρώπον ποιὸς
ξεύρει ὃν δὲν θὰ είναι τὰς ίδιας ἐπιφυλακέεις.

Καὶ δὲ κ. Κ. Κωνσταντινίδης πάντα κάτι ἐκ-
θέτει. Καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ εἰς τὴν ζωγρα-
φικὴν δὲν εἶναι ἀμοιρός κάποιας ίδιοφυΐας.
Ποῦ θὰ καταλήξῃ δὲν πολυβλέπω· ἃς μού ἐπι-
τρέψω νὰ πεοιμένω.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ο κ. Γεώργιος Ροΐλος ἐπανέρχεται ἀπὸ τὰ
ξένα. Πάντα δὲ εὐγενικός καὶ θρεμός, ὀλίγον
ἀδηλητικώτερος ἵσως μόνον, ζωγράφος μας. Καὶ
πάντα δὲ ἐπιμελής τεχνίτης. Δὲν εἶναι ἔνα ἔτος
ποὺ ἐπέστρεψε καὶ στολίζει τὴν ἔκθεσιν μὲ πέντε
εἰκόνας του.

Πόσα πρόγματα έχει νὰ ιδῇ κανεὶς εἰς τὸν Ροΐλόν. Εἶναι πρῶτα-πρῶτα ὁ ἔργατης, που σπουδάζει καθετὶ καὶ θέλει δὲ, τι βγῆ ἀπὸ τὸ χέρι του, νὰ είναι εὐσυνείδητα ἐργασμένον. Φοβοῦμαι μάλιστα δὲ, προσέχων πολὺ εἰς λεπτομερείας, χάνει κάποτε τὸν ειδιμόν, τὴν ἀτμοσφαῖραν ποὺ θὰ περιβάλῃ τὸ δλον ἔργον του καὶ θὰ συγκεντρώσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν κυρίαν ιδέαν. Αὐτὸ παρατηρῶ εἰς τὴν «Σαλαμινίαν Νύμφην». Τεχνικώτατα καὶ τελείως μελετη-

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ
Φωτ. Ευγενίου

μένη. Πολλὰ δικαιάματα, διοπὺ μὲ ἀπασχολοῦν. Καὶ καθένα χωριστά, καλὰ δουλεμένον, σὰν νὰ διαμφισθῇ τὰ πρωτεῖα καὶ ὅχι νὰ τείνῃ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συγδόου.

Τσως ἐφοβήθη δ κ. Ροϊλός μὴ τοῦ προσά-
ψουν πτεῦμα μιμῆσεως καὶ ἐπόσθιεσε τὸ ἄδεια-
σμα τοῦ νεροῦ, διὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ γνωστὸν
θέμα. Ὁπωςδήποτε αὐτὴ ἦ πρᾶξις τῆς «Σαλα-
μινίας Νύμφης» ἀδικεῖ πολὺ τὴν εἰκόνα. Πῶς
νὰ μὴ ἔξαρω δύμως τὴν λεπτὴν ἐπειργασίαν
τῶν πτυχῶν τοῦ φορέματος, τοὺς ἐπιτυχημέ-
νους τόνους, τὴν πλαστικότητα τοῦ σώματος;
Γεμάτα ἀπὸ ἀλήθειαν μιλοῦν εἰλικρινῆ καὶ τε-
χνικὴν ἐργασίαν.

Από τοὺς ἀπαλοὺς καὶ διαφανεῖς χρωματισμοὺς τῆς «Νύμφης» καὶ τὴν προσήλωσιν εἰς τὴν ἀπόδοσιν ζωῆς ἐλληνικῆς, μᾶς καλεῖ εἰς τὴν ἀλλην αἰδούσαν ἥ «Ἀνάμνησις τοῦ 1897» συκτεινή, ὑποβλητικὴ πένθους καὶ σκέψεως. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς κατευθύνσεις τοῦ κ. Ροΐλου τὰ στρατιωτικὰ θέματα, ἐμπνευσμένα, δλα, ἀπὸ τὸ θλιβερὸν βιβλίον τοῦ τελευταίου πολέμου. «Ἄν ἐνθυμοῦμαι καλά, ἥ τοιτη ἥ τετάρτη εἰκὼν του ἀπὸ τὸ 97. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως μὲ νέαν ἐντύπωσιν καὶ νέαν μορφήν. Ἡ στιγμὴ ἥ περιτσότερον τραγικὴ τῆς φυγῆς. Ὁλα ζοφερά. Σὰν ἀνάγλυφον ἐπάνω εἰς χαλκόν. Ὁ ζιγγράφος ἐπεξήγησε τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸ σχῆμα καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν χρώματος. Καὶ ἐπέτυχε. Ἡ ἐνότης τοῦ ἔργου εἶναι πλήρης. Ἡ ίδια πνοή διήκει πέρα πέρα δλητὸν τὴν εἰκόνα. Ὁ

δῆγκος τῶν ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων ποὺ μόλις διακρίνονται, εἶναι αὐτὸς ὁ δῆγκος τοῦ τρόμου, ποὺ διώχνει ὀλόκληρον πολιτείαν, ὁ δῆγκος τοῦ ἀνθρωπομαζώματος ποὺ κύπτει κάτω ἀπὸ τὴν συμφορὰν χωρὶς νὰ ἡμπορῷ ν' ἀντιτάξῃ τὸ στῆθος ἐμπρός εἰς τοὺς ἔγκαταλειπομένους ἐφεστίους. Ἡ εὑρεσις τῆς γραμμῆς εἶναι ζηλευτή. "Αν ἔδω κ' ἔκει κάτι ἐλάχισται ἀδυναμίαι κόβουν τὴν ἐντύπωσιν, δὲν ἀρκοῦν δύμως νὰ μειώσουν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸ θλιβερὸν συναίσθημα ποὺ γεννᾶται εἰς τὸν θεατήν.

Τί δύνειρον καὶ ποίησις καὶ χάρις εἰς τὴν κεφαλὴν ποὺ ἔκθετε ἔνας παλαιὸς ζωγράφος, ὁ π. Λεμπέσης. Ποιὸς ἡμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν αἴθουσαν αὐτὴν χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ μίαν ἔλξιν ἰσχυρὰν καὶ νὰ σταματήσῃ, ὅπως ἐμπρόδες σὲ καθετὶ ποὺ μιλεῖ τὴν γλῶσσαν τῆς ἐμοιοφιᾶς, στολισμένην μὲ τὰ πειδὸν εὐγενικὰ δῶρα; Ποιῶν λουλουδιῶν τὰ πέταλα ἀπάλλυναν τόσον τὸ πινέλο τοῦ ζωγράφου γιὰ νὰ δώσουν τὴν ἔκφρασιν αὐτὴν τῆς λεπτότητος τῆς τέχνης ποὺ δροσίζεται εἰς τὴν πηγὴν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ εἰς τὴν ἀπωτέραν ἀκόμη πηγὴν τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος;

Θὰ παρατρέξω μερικὰ ἔργα τὰ δοποῖα θεωρῶ κατώτερα τῆς ἀναγνωρισμένης ἀξίας τῶν ἐκθετῶν καὶ τὰ δοποῖα ποιὸς ἡξεύρει ἀν ἀπὸ στιγμαίων στοργὴν πρὸς αὐτά ἢ ἄλλο τι ἡθέλησαν νὰ ἐκθέσουν. Μὲν ἐνδιαφέρουν τὰ ἔργα ποὺ κάτι μοῦ λέγουν. Καὶ αὐτὸ τὸ παραγέμισμα τῆς Ἐκθέσεως — καὶ μᾶλιστα μὲ εἰνόνας ἐρασιτεχνῶν ποὺ δύο καὶ τρεῖς φορὲς ἔως τώρα ἀπερρίφθησαν — δὲν συντελεῖ βέβαια καθόλου εἰς τὴν ἐπιτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρείας.⁷ Άλλοι πάλιν ἐκθέτουν μόνον σκίτσα. Καλὰ μὲν καὶ αὐτά, ἀλλὰ νὰ συνοδεύωνται τοῦλάγιστον καὶ ἀπὸ ἐν ἢ δύο ἔργα.

Σκίτσα μόνον, ἔκδεσιν οὐ ποιῶν.

‘Η δυάς τῶν Κερκυραίων ζωγράφων κ.
Γιαλλινᾶ καὶ Μποκατσιάμπη πάντα τιμᾶ
τὰς ἐτησίας ἐκδέσεις. Καὶ ὁ μὲν κ. Γαλλι-
νᾶς ἔξαιρολουνθεὶ τὰ ἴδια θέματα καὶ τὴν
ἴδιαν τεχνοτροπίαν, τόσον, ποὺ ὅταν εὐρίσκε-
σαι ἐμπρόδεις εἰς μίαν εἰκόνα του νὰ λέσ: μά,
αὐτὸ τὸ εἶδα καὶ ἀλλοτε. ‘Ο δὲ κ. Μπο-
κατσιάμπης, μὲ τὰ παλαιὰ θέματα ὀρχῆσει
ν” ἀλλαζῆ τρόπον ἐργασίας, νὰ βλέπῃ τὰ
πράγματα πειδ ἐλεύθερα καὶ πειδ φυσικά.
Μία θαλασσογραφία του, ή δοποία βγαίνει
ἀπὸ τὸ παλαιόν του σύστημα, ἔχει πολλὰ
προτερήματα τὰ δοποία μὲ κάποιαν ποικι-
λίαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος ^δ ἀνα-

ΑΡΧΗ ΒΙΟΠΑΛΜΣ, Ε. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ **ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ**
Φωτ. Ξανθόπουλου

τοπίον."Αν δὲν ἀπέδωσε τελείως τοὺς τόνους τῆς ἐλληνικῆς φύσεως, ὅπως εἰς τὴν «Σεληνοφώρι-
στον Νύκτα», μᾶς δίδει ὅμως δείγματα ὡραῖα
τῆς ἐργασίας του. Ἀπὸ τὴν λεπτὴν αἰσθησιν
τοῦ ζωγράφου τὴν ὅποιαν ὅδηγει πνεῦμα δια-
κοσμητικόν, ἔχομεν ἀρκετὰς εἰκόνας, ὅπου μολο-
νότι ἡ ξενότροπη ἐκτέλεσις εἶναι τόσον καταφα-
νής, ἀφίνουν ὅμως μίαν ἐντύπωσιν εὐγενικὴν
ἡ ὅποια κρύβει μέσα της καὶ ἀντίληψιν καὶ
αἰσθημα.

Τὸν ἕδιον τρόπον ἐργασίας ἐφαρμόζει ὁ κ. Ε.
Θωμόπουλος ἐκ Πατρῶν. Δὲν ἔχω νὰ προσθέσω
τίποτε ἰδιαίτερον εἰς ὃ, τι ἀλλοτε ἔγραψα δι' αὐ-
τον. "Ἄς μην εἶναι τόσον νεωτεριστής, ἀς προσ-
παμήσῃ νὰ εὔρῃ τὸν καθαυτὸν δρόμον τῆς σχο-
λῆς αὐτῆς. Περιμένω ἀνυπόμονα τὴν στιγμὴν
ποὺ θὰ ἀφήσω κάθε ἐπιφύλαξιν τεχνικὴν διὰ
νὰ γράψω ἐλεύθερα καὶ μὲ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὸ
ἔργον του. Οἱ «Ἄθανατοί» του ἔχουν καλοὺς
καὶ θερμοὺς τόνους.

Πολὺ μοῦ ἀρέσει ἔνα «Τοπίον» τοῦ κ. Φερε-
κύδη. Ἀρμονία χρωμάτων χύνεται γύρῳ καὶ
ἐπαναλαμβάνεται πάλιν ἐπανερχομένη εἰς ἄλλους
τόνους σὰν συμφωνία μουσική ποὺ διαθέτει
εὐχάριστα καὶ καταλείπει τὴν θωπείαν ὡραίας
ἀναμνήσεως.

"Ἀπὸ τὸ Παρίσιο ἐκδέτει ὁ κ. Κ. Γκέσκος μίαν
αὐτοπροσωπογραφίαν τοῦ καλὰ σχεδιασμένην
καὶ ἀρμονισμένην. Τὸ «Μαγκόπαιδό» του ἐπί-
στης ἔχει τὴν αἰσθησιν τοῦ χρώματος εἰς ἀπλοὺς
τόνους καθὼς καὶ ἡ «Φιλανθῆς», ἀν καὶ τὸ σχέ-
διον τῆς τελευταίας εἶναι ὅχι πολὺ ἐπιμελημένον.

ΣΠΟΥΔΗ, Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

ΟΙ ΝΕΟΙ

Εἰς δλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τὸ νέον
συγκινεῖ, καὶ παρακολουθοῦμεν προσεκτικὰ τὴν
εξέλιξιν μᾶς ἴδιοφυΐας:

Ποιὸς ξέρει τί μπορεῖ αὐριο νὰ μᾶς δεῖξῃ.

Καὶ εἰς τὸ ἔργον τῶν νέων—ἄς ἦναι κάποτε
καὶ ἀτεχνώτερον—ζητῶ πάντα ν' ἀνεύρω κάτι
ποὺ δὲν ἐτόλμησε ἀκόμα δὲ ἄλλος ἡ ποὺ δὲν
αἰσθάνθηκε εἴτε ἐξ ἴδιοσυγκρασίας εἴτε δι' ἄλ-
λους λόγους.

Σήμερα δύο ὄντοτα μὲ σταματοῦν· ἡ Δις Φ.
Τσίλλερ καὶ ὁ κ. Λ. Κογεβίνας.

Εἶναι τοία ἔτη ποὺ πρωτεξέθεσεν ἡ Δις Τσίλ-
λερ εἰς τὸν «Παρνασσόν». Τὸ ἔργον τῆς ἔκπο-
γίνεται δλοένα πειδὸν ἐνδιαφέρον. Προσπαθεῖ νὰ
ἀποδώσῃ μίαν πτυχὴν τῆς ζωῆς, μὲ θέματα
ἄπλα, μὲ σπουδὰς μᾶλλον· ἀλλ' αἱ σπουδαὶ αὐταὶ
ἔχουν τὸ ἐνδιαφέρον των διὰ τὴν ἀλήθειαν ποὺ
ἡ ζωγράφος προσπαθεῖ νὰ εύρῃ καὶ νὰ τῆς
δώσῃ μίαν ἔκφρασιν, νὰ τὴν προσαρμόσῃ πρὸς
τὰ ἀντικείμενα ὥστε νὰ τὰ παρουσιάσῃ μὲ μίαν
ἐντύπωσιν αἰσθητικὴν πρὸς τὴν ὅποιαν βαδίζει
δλοένα πειδὸν γεμάτα, καὶ ὅπον ἡμπορεῖ νὰ κατα-
λήξῃ, καὶ θὰ καταλήξῃ, εἰς ἔνα ἔργον ἀτομικόν.

Γιατὶ ἐπιτέλους εἰς τὴν τέχνην δὲν πρέπει νὰ
ζητοῦμεν πρόγυματα δρισμένα ἐκ τῶν προτέρων.
Νὰ προσπαθοῦμεν μόνον νὰ εύρωμεν τί ἔχει
καλὸν τὸ ἔργον καθενὸς τεχνίτων.

Τὴν Διας Τσίλλερ ἀπασχολεῖ ἰδιαιτέρως τὸ
χρῶμα. Αἰσθάνεται δὲ τι κρύβει μέσυ του καὶ
θέλει μὲ χίλιους τρόπους νὰ τὸ κάμη αἰσθητὸν
καὶ εἰς τὸν ἄλλον· δροσιά, θερμότητα, χαράν.
Ἐντυπώσεις, πῶς νὰ εἰπῶ; ἀπλαῖ, ποὺ δὲν
ἐπέρχεται δίτια τους ἡ σκέψις. Τίποτε τὸ σύν-
θετον, τὸ βαθύτερα κρυμμένον εἰς τὴν ζωήν
τέχνη καθαρῶς ζωγραφική, ἀπλῆ, ἡ ὅποια βέ-
βαια—εἶναι νεωτάτη ἡ Δις Τσίλλερ—μόνη της
δὲ προσλάβῃ, ἐνόσφερ προχωρεῖ, τὸν χαρακτῆρα
της, συνθετοποιούμενη ἀφ' ἐαυτῆς.

"Άλλα πράγματα, βαθειά, αἰσθητικά, μᾶς
μιλεῖ ὁ κ. Κογεβίνας. Τελείως νέος γνωριμιά.
Υἱὸς τοῦ Γλαύκου Πόντιου, τοῦ λογίου δὲ ποιοῦ
ἐπέρχεται χωρὶς πολὺ νὰ τὸν προσέξουν εἰς τὸ
μεταφραστικὸν ἔργον του τοῦ Γκαίτε καὶ τοῦ
Σίλλερ.

Εἰς τὰς εἰκόνας ποὺ ἐκθέτει, δὲν ἀπορροφά-
ται ἀπὸ τὴν ἐμορφιὰ τοῦ τοπίου· «Κερκυραϊκὴ
Βραδειά», «Τοπία». Τοὺς δίνει μίαν ἴδικήν του
αἰσθησιν, κάτι ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴν ζωήν του
καὶ τὸ δρόμον αἰσθητοποιεῖ μέσα εἰς τὸ τοπίον.
Ἡ εἰκόνων, μολονότι πλήρης, χρησιμεύει μᾶλλον
ῶς θέμα, ἐπάνω εἰς τὸ δρόμον περνᾶ ἀράτη
ἄλλ' αἰσθητὴ ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ ζωγράφου.
Ἔσως γι' αὐτὸν νὰ μὴν ἔδωκε καὶ παραπολλὴν
προσοχὴν εἰς τὴν καθαυτὸν ζωγραφικὴν ἀπόδο-

ΦΙΛΑΝΘΗΣ, Κ. ΓΚΕΒΕΚΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ
Φωτ. Σανθοπούλου

σιν καὶ εἰς τὴν διαφορὰν ποὺ παρουσιάζουν στὸ
μάτι τὰ ἀντικείμενα ποὺ εὑρίσκονται κοντά μας
καὶ ποὺ τὰ βλέπει φυσικά κανεὶς περισσότερον
πραγματικά, ὅπως εἶναι ἔξαφρα οἱ κορμοὶ τῶν
ἔλλων. Ἀλλὰ προχωρῶ γοργόρα διὰ νὰ δεῖξω
ὅτι οὐτέ ἔγῳ δίδω εἰς αὐτὸν σημαίνων—ἐπι-
τέλους μπορεῖ νὰ ἔγεινε καὶ ἐν γνώσει—καὶ
ἡ ἐντύπωσις μου μένει ἡ ίδια ἀπὸ τὴν εἰκόνα
αὐτήν, πλασμένην μὲ αἰσθημα καὶ ψυχὴν καὶ
παλμὸν ζωῆς ἐσωτερικῆς.

Εἶναι ζηλευτὸν πολὺ τὰ προσόντα, μὲ τὰ δρόπια
ἔρχεται προκινέμενος νὰ μᾶς δεῖξῃ ὁ κ. Κογε-
βίνας ἔνα ἔγων καλλιτεχνικόν.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Γνωρίζετε τὸν κ. Ζάχον. Ἔγραφη εἰς τὰ
«Παναθήναια» πρὸ δλίγων μηνῶν—15 Νοεμ-
βρίου 1908—μελέτη ὑπὸ τοῦ κ. Θωμοπούλου
παρουσιάζουσα τὸ ἔργον του. Σήμερον δρόπιον δὲ
κ. Ζάχος ἐκδέτει τὰ δύο σχέδια «Ἐπισκοπέον
τῆς Σπάρτης» εἰμιαὶ εὐχαριστημένος πολὺ νὰ
γράψω δύο λέξεις δι' αὐτῶν.

Τὸ ἔνα σχέδιον κλείει μέσα στὰς γραμμάς του
τὴν βυζαντινὴν παράδοσιν μὲ τὸν πλούτον τῶν
καμπυλῶν καὶ τόξων, τεχνικῶτατα ἀρμονισμέ-
νων πρὸς τὴν εὐθεῖαν γραμμήν, μὲ πλήρη^η
γνῶσιν τῆς αἰσθητικῆς ἐντυπώσεως τὴν δρόπιαν.
Ἡ δώσῃ εἰς τὸν θεατὴν. Βέβαια ἡ ἀρχιτεκ-
τονικὴ ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ της, τελείως πρα-
κτικοῦ, καὶ τῆς γεωμετρικῆς ἀρχῆς ἀπὸ τὴν
δρόπιαν δὲν εἰμπορεῖ νὰ παρεκκλίνῃ, εἶναι ἡ

περισσότερον ἀπρόσωπος τέχνη, ἐκείνη εἰς τὴν
δρόπιαν εἶναι δύσκολον νὰ δώσῃ δὲ καλλιτέχνης
ἀτομικὴν σφραγίδα. Ὁ κ. Ζάχος ἡμπόρεσε, κατέ-
χων τὰ στοιχεία ποὺ τοῦ παρέχει ἡ παράδοσις
καὶ ἄλλα τὰ δρόπια ἀντεῖλε ἀπὸ ἀνάγκας συγχρό-
νους, τοπικάς ἡ γενικάς καὶ ἀπὸ τὴν ἀτομικήν του
ἰδιοφυΐαν, νὰ μᾶς δώσῃ ἐργασίαν ἡ δρόπια δεί-
χνει τὸν τεχνίτην ποὺ ἐμελέτησε τὰς λεπτομερείας
καὶ ἐπεξήγησε τὴν ἐκ τοῦ δλον ἐντύπωσιν, τὴν
χάριν, τὴν μεγαλοπρέπειαν, συνδυάζων εὐφυῶς
γραμμάς, κενά, θόλους, γωνίας καὶ δλα τὰ ὑλικὰ
μέσα τὰ δρόπια διαθέτει.

Τὸ δεύτερον σχέδιον, ἀπλούστερον, εἶναι σὰν
ἀδέλφωμα τοῦ πνεύματος τοῦ βυζαντινοῦ μὲ
τὴν λεπτότητα τοῦ ἀρχαίου, τόσον ὡραῖον καὶ
ἐπιτυχημένον ὡς τὴν ἐντύπωσις ν' ἀποτελῇ ἐν
δλον τελείως ἀρμονικόν, προσαρμοσμένον μᾶλ-
λον πρὸς τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ἐλαφρόν τοῦ ἀτ-
τικοῦ τοπίου.

Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν του ἐν γένει δὲ ο. Ζά-
χος δείχνει σπάνια προσόντα ζωγραφικά. Οἱ
τόνοι τους δρόπιους δίνει εἰς τὰ σκίτσα τοῦ Μυ-
στρᾶ—ἀψιδες, ἐσωτερικά, ἀπόψεις κλπ.—εἶναι
τόσον ἐπιτυχημένοι, τόσον θερμοὶ καὶ ποικίλοι
καὶ ἐνέχουν τόσον αἰσθημα, δρόπιον θὰ τοὺς
έχηλευε καὶ δὲ καλλιτεχνος ζωγράφος. Καὶ ἀρχιτέ-
κτων-ζωγράφος εἶναι τίτλος ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ
σεμνύνεται.

Παραπλεύρως τοῦ κ. Ζάχου βαδίζει δ. Θεο-
δωρακάκης, μὲ τόλμην ἐπίσης καὶ μὲ λεπτήν
ἀντίληψιν, μακρὰν ἀπὸ τὰς δουλικὰς μιμῆσεις ἡ

τὰς ἀνταισθητικὰς: συνθέσεις ποὺ φυτρώνουν τώρα τελευταῖα εἰς κάθε δρόμον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀσημίζουν τὴν πρωτεύουσαν.

Δὲν ἡξεύρω ἀν εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ «Ἐπαυλις διὰ μουσουργὸν» θὰ παρουσιάζῃ τὰ ἴδια προτερήματα ποὺ δείχνει τώρα ζωγραφισμένη ἐπάνω εἰς τὸ χαρτί. Γιατὶ καθετὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν πρέπει νὰ ἔχῃ τὸν λόγον του τὸν πρακτικὸν. Ἐκεῖνος ἔξαφνα διαδρομος διατάκλειστος, διόποιος ἐνώνει τὰς δύο πτέρυγας τοῦ κυρίου οἰκοδομήματος, μου ἀρέσει ζωγραφικῶς, ἀλλὰ διστάζω πολὺ νὰ δεχθῶ διὰ κάθε φορά ποὺ διαδρομος θὰ θελήσῃ νὰ περάσῃ ὅλην αὐτὴν τὴν κλειστὴν ἀπόστασιν, δσον καὶ ἀν διστάκλειστος διακόσμος ὑποτεθῆ ἐλκυστικός, δὲν θὰ προτιμοῦσε ἔνα διαδρομον ἀπὸ κολόνες μόνον, γιὰ νὰ δικαιολογῆται ἐπὶ τέλους καὶ ἀρχι-

τεκτονικῶς. Αὐτὴν τὴν ἐπιφύλαξιν ἔχω ὡς πρὸς τὸ ὄραιότατον ἀλλώς τε σχέδιον τῆς «Ἐπαύλεως».

Ἄπὸ τὸ «Δικαστικὸν Μέγαρον» ἔχω ἐπίσης πολὺ καλᾶς ἐντυπώσεις. Τὸ πνεῦμα τὸ δοποῖον ἐγκλείεται μέσα εἰς τὴν ἱεροτελεστίαν τῆς Δικαιοσύνης — ὅχι δπως τὸ ἐννοῦν ἐδῶ κάποτε, δπον λείπει καὶ σεβασμὸς καὶ εὐλάβεια — ἀπεδόθη μὲ τὴν λιτότητα τῶν γραμμῶν τοῦ οἰκοδομήματος εἰς τὸ πρῶτον σχέδιον — διότι ὑπάρχει καὶ δεύτερον. — Μία εὐγενικὴ καὶ αὐστηρὰ ἰδέα τὸ περιβάλλει ὅλόληρον, μὲ θαυμαστὴν εὑρεσιν ἀναλογιῶν. Τὸν συγχαίρω θερμότατα.

Εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικὴ ἡ ἐργασία τῶν δύο αὐτῶν ἀρχιτεκτόνων, οἱ δποῖοι ἡμιποροῦν νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ τερατούργηματα τῆς νέας ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Ἀθηνῶν.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ BION KAI ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ*

B'

Ως γνωστὸν τῷ 1828 δ. Ποιητής μας ἀνεχώρησεν εἰς Κέρκυραν ἀφοῦ κατέστησε γενικοὺς ἐπιτρόπους, τῇ 19 Νοεμβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους 1828, τὸν Ἱωάννην Γαλβάνην καὶ τὸν Ἐμμανουὴλ Λεονταράκην. Ἐπειτα ἐπανῆλθεν εἰς Ζάκυνθον καὶ τῇ 29 ὁκτωβρίου τοῦ ἔτους 1831 καθιστᾶ γενικοὺς πληρεξούσους τὸν ἀδελφόν του Δημήτριον καὶ τὸν Ἱωάννην Γαλβάνην, καὶ ἐκ νέου μετέβη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Νήσων.

Σημειωτέον ὅτι τῇ 5/17 Ιουλίου τοῦ ἔτους 1828 διενεμήθη ἡ περιουσία τῶν δύο ἀδελφῶν κατόπιν ἐκτιμήσεως τῶν πραγματογνομόνων, γενομένης τῇ 14/26 Ιουνίου. Τῆς πατρικῆς οἰκίας — ἦ, ὡς κοινῶς λέγεται ἐν «Ἐπτανήσῳ τῆς ντομενικάλε» — τῆς κειμένης ἐν τῇ Πλατείᾳ Σολωμοῦ ἀρ. 18 ὑπὸ τῶν σεισμῶν τοῦ 1893 δυστυχῶς καταστραφείσης, δι ποιητής ἔλαβε τὸ ἀνωμέρος καὶ ὁ ἀδελφός του τὸ κάτω.

Κατὰ καιρὸν δυος δ. Ποιητής μετέβαινεν εἰς τὴν γενέτειραν νήσον ἐπὶ τινας ἡμέρας, ἀλλ ἡ τακτικὴ διαμονὴ του ἥτο ἡ Κέρκυρα. Καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν χάριν ἡσυχίας, ἐπὶ μῆνας ἔμενεν εἰς τὴν ἔξοχήν.

«Ο γνωστὸς λόγιος Μάριος Πιέρος ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτοῦ γράφει:

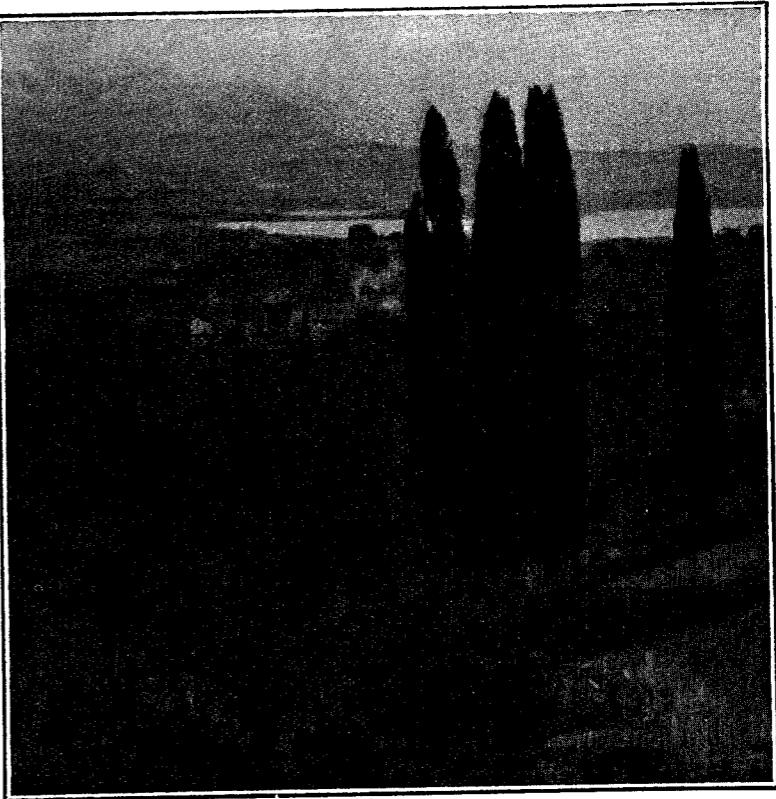
«..... διὸ εὐδιοικόμην τοιουτοτρόπως ἀναίσθητος καὶ ἐκτὸς τοῦ ἔαυτοῦ μου, ὥστε ἡμέρα λησα καὶ λυποῦμαι, τοῦ νὰ σχετισθῶ μετά τοῦ κυρίου Σολωμοῦ, ἔκεινου τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ Ἐλληνος καὶ Ιονίου, δῆλα δὴ τῆς Ζακύνθου,

* Συνέχεια: «Παναθηναϊα» 31 Μαρτίου.

»συγγραφέως τοῦ ὑψίστου ὑμον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν καὶ — ὡς μοὶ λέγουσι — ἄλλων ὄραιοτάτων ποιήσεων εἰς τὴν νεοελληνικήν, αἱ δποῖαι εἰς τὸ μέλλον θὰ τὸν ἀναδείξουν διὰ ἀληθῆ δημοσιογρόν τῆς γλώσσης μας,— ὡς δ. Δάντης ἡ ὁ Πετράρχης — τῆς νεοελληνικῆς, δστις ἀκόμη περιμένει μίαν μεγίστην διάνοιαν διὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὴν ὀρμότητα καὶ στερεώσῃ τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτῆρα. Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ἐπανόδου μου εἰς τὴν Κέρκυραν ἀπό τὸ εὐρίσκετο εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἐπήγανε καὶ ἡρχετο ἀπὸ τῆς Ζακύνθου εἰς Κέρκυραν, ἐπασχολούμενος μὲ μίαν πολὺ ἐνδιαφέρουσαν δύκην. Ἀφοῦ τὴν ἐκεδόθησεν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν συνήθη διαμονήν, δῆλα δὴ εἰς τὴν Κέρκυραν, τὴν δποίαν ἔξελεξε διὰ νὰ διαμείνῃ, ἵσως διότι αὐτὴ παρέχει εἰς τοὺς μελετητὰς περισσοτέρας εὐνολίας. Εἶναι νέος ὑψηλῆς διανοίας καὶ θερμῆς θελήσεως, ὑπερβολικὰ προκισμένος ἀπὸ τὰ δῶρα τῆς τύχης. Εὐτυχῆς οὖτος, δστις ἡ ζῆλεύθεος καὶ μόνος καὶ ὀλος ἀφιερωμένος εἰς τὴν τέχνην ἔκεινην, ητις τὸν ἀνθρώπον ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν τάφον καὶ τὸν διατηρεῖ εἰς τὴν ζωήν».

«Ο Σολωμὸς πάντοτε βοήθειαν ἔδιδεν εἰς τοὺς ἀπόδορους λογίους καὶ εἰς τοὺς ἐν γένει ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων. Οταν τις τοῦ ἔζητει βοήθειαν καὶ δὲν εἰχεν τὴν στιγμὴν ἔκεινην χρήματα, πολὺ ἐστενοχωρεῖτο καὶ ἐλυπεῖτο.

Οι τακτικοὶ ἀναγνῶσται τῶν «Παναθηναϊών» θὰ ἐνθυμοῦνται ὅτι εἰς τὸ τεῦχος 56 δ ἀγαπητὸς

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗ ΒΡΑΔΒΙΑ, Λ. ΚΟΓΕΒΙΝΑ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ
Φωτ. Ξανθοπούλου

φύλος καὶ λόγιος ἐπιστήμων κ. Ἀντ. Μάτεσις ἐδημοσίευσεν ἐπιστολὴν τοῦ Σολωμοῦ γραφείσαν τῇ 1 Ιουνίου τοῦ ἔτους 1833 πρὸς τὸν γνωστὸν ποιητὴν καὶ πατριώτην Γεώργιον Τερτσέτην, εἰς τὴν δποίαν ἀναγινώσκεται καὶ ἡ ἔξῆς περικοπή:

«.... Ἀλλ ἀν κ ἔγω ἀκόμη ἡμουν τόσον πτωχός, δπως ἡμουν τότε ὅταν ἐστειλε καὶ μοῦ ἐζήτησεν ἔκεινα τὰ δέκα δβολα, ποὺ δὲν τὰ είχα — καὶ δ. Γαλβάνης τὸ γνωρίζει — ποὺ δὲν τὰ είχα οὐδὲ ἀν ηθελα νὰ τὰ στερηθῶ ...».

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Σολωμοῦ ἔχει dieci oboli δέκα δβολα καὶ δ. Μάτεσις μετέφρασεν δλγα χρήματα, νομίζων δτο ἥτο φράσις καὶ δχι πραγματικὴ ἐκφρασις. Ο Τερτσέτης διὰ ἐπιστολῆς του, ητις σώζεται μεταξύ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Σολωμοῦ, ἐζήτησε δέκα τάλληρα¹ ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν στιγμὴν ἔκεινην δ ποιητῆς μας δὲν τὰ είχε. Ο Σολωμὸς ὑπενθυμίζων εἰς τὸν φύλον του τὸ γεγονός είπε δέκα δβολα, διὰ νὰ δείξῃ τὸ μικρὸν ποσόν, διότι πράγματι διὰ τὸν Σολωμὸν τὸ τάλληρον είναι δβολον. Τὴν ἐπιστολὴν

¹ Τὸ τάλληρον ἥτο ἔξ δραχμαί, διὸ ἐζήτει εξήκοντα δραχμάς.

«Πάραι 28 Σεπτεμβρίου 1830

«Ἀξιότιμε φίλε,

«Ἄπο ἐνδός περίπου μηνὸς λείπω ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον καὶ εὐδιοικομαι εἰς Πάρας. Εἶναι σχεδόν είκοσιν ἡμέραι, δπου ἐσκέφθην νὰ σδς γράψω, παρακινθείς, σᾶς δρκίζομαι, ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ διασκεδάσω μέρος τῆς ἐνοχῆς της ζῆλεύθεος δεκά χρήματα, νομίζων δτο ἥτο φράσις καὶ δχι πραγματικὴ ἐκφρασις. Ο Τερτσέτης διὰ ἐπιστολῆς του, ητις σώζεται μεταξύ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Σολωμοῦ, ἐζήτησε δέκα τάλληρα¹ ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν στιγμὴν ἔκεινην δ ποιητῆς μας δὲν τὰ είχε. Ο Σολωμὸς ὑπενθυμίζων εἰς τὸν φύλον του τὸ γεγονός είπε δέκα δβολα, διὰ νὰ δείξῃ τὸ μικρὸν ποσόν, διότι πράγματι διὰ τὸν Σολωμὸν τὸ τάλληρον είναι δβολον. Τὴν ἐπιστολὴν

»θινόν, ἀλλ᾽ ἔπειτα ἔξυπνησα καὶ ἐπέστρεψεν ὁ
»νοῦς μου εἰς τὰς μεγάλας διασκεδάσεις καὶ περι-
»παίγματα, τὰ δύοια ἐκάμαιμεν χάριν τοῦ Ροΐδη,
»τοῦ δύοιον δὲ ὁρθεῖς λογιώτατος μὲν ἔφερεν εἰς
»τὴν μνήμην τὴν ἥλικιαν καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ
»λεπτομερῶς. Κι' ἐνῷ τὸν ἔβλεπον ἐνδεδυμένον
»ἀρβανίτικα, περισσότερον μοῦ διήγειρε τὴν Ἰλα-
»ρότητα. "Ω! πόσας φοράς σας ἔπειθυμησα νὰ
»εἰσθε ἐδῶ παρόν. Σᾶς ὅρκιζομαι διτὶ ἀπὸ τὴν
»καρδίαν σας θὰ ἔφευγεν δύοιανδήποτε καὶ ἀν-
»είχατε λύπην. Κι' δοσον περισσότερον ἔθεω-
»ρουν αὐτὸν τὸν λογιώτατον, τοῦ ἀπέδιδον τὴν
»ἐνέργειαν τοῦ φυτοῦ ἐκείνου, τὸ δύοιον οἱ
»Σπαρτῖται ἔδωκαν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰθακησίου.
« Ἀνέβαλα διὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν νὰ σᾶς
»γράψω λεπτομερῶς περὶ τοῦ λογιωτάτου τού-
»του, περὶ τῆς πατρόδος του, τῶν ὁρτοφυῶν
»σχημάτων, ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐκείνην μὲ κατέλαβε
»ὅτι πειδημικὸς πιρετός τῆς πόλεως ταύτης, δστις
»ἔχει βιασανιστικὸν χαρακτῆρα καὶ ἀπὸ δέκα καὶ
»ἔξη ἡμέρας μὲ ἀφῆκε καὶ ἐλπίζω διὰ τῆς κινή-
»της νὰ μὴ μοῦ κάμῃ ἄλλην ἔφοδον.

«Δὲν δύναμαι νὰ φύγω τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ σᾶς εἴπω κάτι περὶ τοῦ λογιωτάτου. Εἶναι Κύ-

Ο υμέτερος
ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ»

“Η διεύθυνσις τῆς ἐπιστολῆς εἶναι ἔλληνικά:
«Πρὸς τὸν εὐγενέστατον Κόμητα Διονύσιον Σα-
λαμόν, Κορφούς».

Σημειωτέον δτί ότι δ Τερτσέτης ἤγαπάτο πολὺ¹
ἀπό τὴν οἰκογένειαν Μπότσαρη καὶ ἦτο καὶ δ
οἰκογενειακὸς διδάσκαλος.

* * *

ελέγεν, ἐφουσκωνεν ὡς ἐκ θαυμασμοῦ. Κάθε δύνομα συνέδεε μὲ πολλὰ ἐπίθετα καὶ συνηθίζει νὰ κάμῃ νεύματα μὲ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Θὰ ἔλθῃ Ἰωσὴν ἡ ἡμέρα, καθὸν θὰ ἔσται ἀδωθῶμεν καὶ θὰ εἴπωμεν προφορικῶς καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πλέον ἐνδιαφέροντα. Δὲν τολμῶ νὰ σᾶς εἴτω νὰ ἔλθητε εἰς τὰ μέρη ταῦτα, εἰς τὰ δύποια παραπολὺ βασιλεύουν αἱ ἀσθένειαι.

« Ἡ ἀσθένεια, γλυκύτατε φίλε, μὲ δῆθις τοι
καὶ τὰ δλίγιστα χρήματα τὰ δποῖα εἶχον καὶ
ἔλαβα μαζί μου, διότι ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν
Ζάκυνθον χωρὶς νὰ ἔχω τὰ μέσα, τῶν δποίων
εἶχον ἀνάγκην καὶ περὶ τῶν ἡποίων σᾶς ἔγραφα
καὶ μόνον ἐνεπιστεύθην εἰς σᾶς τὴν Καληὴν
Θεὰν καὶ γιομάτος ἀπὸ παρηγορίαν ἀνεχώ-
ρησα. » Ενεκα τῆς φιλίας, ήτις μὲ συνδέει μὲ
τὴν οἰκογένειαν Μπότσαρη, διαμένω εἰς τὴν
οἰκίαν τῆς οἰκογενείας ταύτης μὲ δλην τὴν
οἰκειότητα, ἀλλὰ δὲν μοῦ συμφέρει νὰ μείνω
ἔδω καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μεταβῶ εἰς Ναύπλιον καὶ
Αἴγιναν, δπου δ Μουστοξύδης δύναται νὰ μὲ
τοποθετήσῃ εἰς τι σχολεῖον. Τὰ δικαστήρια
εἶναι εἰς Βοστίσα καὶ δην εἰς Πάτρας καὶ συνε-

«Κέοκνρα, Ε. Ν. 6 Νοεμβρίου 1831.

« Ἀγαπητέ μου Δημήτοιε,

«Τὸ ταξεῖδι μας ἡτο θαυμαστό· ἐντελῶς παρά-
»δοξο διὰ τὴν ἐποχήν· οὐδὲ τὴν παραμικρὰ ἔλ-
»πίδα εἶχαμεν δι' αὐτό. Ἡ θάλασσα ἡτο ἔνα
»ἀληθινὸ καθρέφτι, ποὺ ἐτρέχαμε μὲ θαυμαστὴ
»ταχυτητα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμεν καὶ κατὰ

»τὰς τρεῖς μετὰ τὸ μεσο-
»νύκτιον τῆς ἡμέρας, ποὺ
»σᾶς ἀφίσα, ἐφθάσαμεν
»εἰς Κέρκυραν. Ὁλύγο ἔπει-
»τα ποὺ ἐφθάσαμεν ἦρ-
»χισε ἡ θάλασσα νὰ τα-
»ράζεται καὶ δταν ἐπατή-
»σαμε τὸ πόδι στη Ἑιρά,
»ἐννοήσαμε δτι μᾶς φι-
»λοξενεῖ δ χειμῶνας. Εῦ-
»ρηκα ἐκείνους τοὺς ὅλι-
»γους φίλους ποὺ μᾶς
»περιμένανε δλους χα-
»ρούμενους γιὰ τὴν συμ-
»φιλίωσίν μας, διὰ τὴν
»ὅποιαν πάντα ἔδειξαν
»τὴν μεγαλειτέραν ἐπιθυ-
»μίαν. Τοῦτο δλοι σὲ χαι-
»ρετοῦνε. Ἀλλ' ὅμως «κάθι-
»καλό ἔχει τὸ κακό του
»ἔλεγε τραυλίζοντας δ συ-

»χωρεμένος θειος κοντε
»Στέφανος και ἐγώ εὑρί-
ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ-
ΚΗΝ ΜΑΣ ΖΩΗΝ ΥΠΟ Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

»χειο. Ἐκεῖνοι ποὺ μπο-
»ροῦσαν νὰ μοῦ προσφέρουν τὸ σπίτι των, τὸ
»προσέφεραν, ἀλλ᾽ ἔγῳ δὲν τὸ ἐδέχτηκα. Καὶ
»περιμένω ἐδῶ νὰ μοῦ ἵτοιμάσουνε τρία καλὰ
»δωμάτια σὲ ὧδαιοτάτη θέσι καὶ διὰ ἡσυχία καὶ
»διὰ ἀέρα καὶ διὰ ἥλιο, ποὺ κατορθώσαμε νὰ
»εύροιμε, γιατὶ δυστυχής μου πατεράκης ἀπὸ
»πολὺν καιρὸν ἦτο ἄρρωστος. Γυρεύουν εἴη μῆνες
»νοικι προκαταβολικά· λοιπόν, σεῖς κύριοι πλη-
»ρεξούσιοι, διατάξετε τὸν κύριον Στέφανο μὲ τὸν
»τούρπο, ποὺ καλλίτερα γνωρίζετε.

»τρούς. «Μὲ δὴ τὴ στενοχωρία τῆς θέσεως ποὺ βρί-
»σκομαι, καὶ τοῦ καιροῦ, δὲν ἀμέλησα νὰ γυ-
»ρίσω μὲ τὴν κυρία Μαντζάρου διὰ νὰ εύρω τὰ
»χειρόκτια. Ἐδῶ δὲν θὰ κάμουμε τίποτε· καὶ
»ἐκείνη γυρεύει διὰ τὰ παιδιά της θὰ γείνῃ τὸ
»καλλίτερο. Θὰ γράψωμε στὴ Νεάπολι δπον θὰ
»εύρωμε ὠραιότατα. Καὶ ἡ κυρία Ἐλένη ἀς
»κάμη μὲ τὰ χεράκια της δύο χειροκτιάκια διὰ
»δεῖγμα καὶ νὰ μοῦ τὰ στείλῃ, καὶ τὰ πράγματα
»θὰ πᾶνε καλά. Τότε ὁ παπᾶς χωρὶς μουστάκι
»θὰ φέρῃ προσωπικῶς εἰς τὰς κόρας τὰ παραγ-
»γελμένα χειρόκτια καὶ ἡ μικρή πολύλογος καὶ ἡ
»ἄλλη ἡ μικρότερη ἡ δλιγόλογη θὰ είναι εὐχα-
»ριστημέναι. Ἀς φιληθοῦντες καὶ αἱ δύο ἀπὸ μέ-
»ρος μου καὶ ἀς χαιρετηθῆ ἀκριβά ἡ κουνιάδα.
»Χαιρέτα μου καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ροβέρτου
»καὶ σὺ ἀγάπα πάντοτε τὸν

«Υ. Γ. Χαιρέτα μου τὸν κόμητα Π. Μερκάτη,
»τὸ Ματεσάκι, τὸν Κομιώτην, τὸν Ταγιαπίέρα,
»τὸν Πελεκάπη, τὸν Κοριανίτη, τὸν Μαρινέλλο,
»τὸν Μάτσαν, τὸν Διαμαντόπουλο, τὸν Κοκκίνη,

Α. ΣΟΥ

»τὸν Δομενεγίνη καὶ ἄλ-
»λους ποὺ εἰς τὸν νοῦ μου
»τώρα δὲν ἔχονται.

« Ἀφίνω ἀνοικτὸ τὸ
» γράμμα διὰ τὴν μητέρα
» μας διὰ νὰ μὴ βαρύνῃ
» πολὺ τὸ δικό σου. Ἀλλὰ
» σὺ πρὶν τῆς τὸ δώσῃς
» σφράγισέ το».

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ
ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἐν Κερ-
κύρᾳ φίλοι ἔχάρησαν διὰ
τὴν συμφιλίωσιν τῶν δύο
ἀδελφῶν. Τὸ αἰτιον τῆς
διχονοίας ἡτο ὅτι οἱ δύο
ἀδελφοὶ κατώκουν εἰς τὴν
ὅηθεσσαν οἰκίαν Πλατείας
Σολωμοῦ, ὃ μὲν ποιητῆς
εἰς τὴν πρώτην ὄροφήν,
ὅ δὲ ἀδελφός του εἰς τὴν
δευτέραν. Ἡ πρώτη ὄροφὴ
ἡτο πολὺ στενόχωρος. Ἐπὶ
πλέον ὃ ἀδελφός του εἶχε
καὶ τὰς ἀποθήκας. Ὁ ποιη-

τῆς εἶχε καὶ αὐτὸς μίαν ἀποθήκην μὲν ἄλλην εἴσοδον, ἔνθα διεφύλαττε διάφορα πρόγυματά του. Τῆς ἀποθήκης ταύτης ὅμοιαν κλεῖδα εἶχε ὁ ἀδελφός του. Ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς ἥθελε νὰ τοποθετήσῃ ἐκεῖ τὰ ἀντικείμενα ἀξίας, ἀντικατέστησε τὴν κλειδωνάν. Τοῦτο δυσηρέστησε τὸν ἀδελφόν του καὶ ἐπιστατοῦντος τοῦ ὑπηρέτου τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡ θύρα βιάζεται. Δικαίως ὁ ποιητὴς ὠργίσθη, ἀλλὰ φύλος τῆς ἡσυχίας καὶ ἀποφεύγων τὰ σκάνδαλα καὶ τῶν ἀρ-
την τὰ τελέσματα κατέστηνεν εἰς τὸν διοικητὴν τῆς

δστις ενήρεστήθη νὰ μᾶς παραχωρήσῃ τὰς ἐπιστολάς, ἀς δημοσιεύομεν. Ο Ροβέρτος ἦτο ἑτερομήτριος ἀδελφός του, λαβὼν διὰ σύζυγον τὴν Στέλλαν Μακρῆ καὶ ἐτένωσε πολλὰ παιδία, τὰ δοποῖα ἀπέθανον καὶ μόνον ἐπέζησεν ἡ Μπετίνα, ἥτις ἐγένετο σύζυγος τοῦ Νικολάου Κυβετοῦ τῆς δοπίας οἱ ἀπόγονοι ζῶσιν.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταυτῆς μανθάνομεν ποῖοι ἡσαν οἱ καλλίτεροι αὐτοῦ φίλοι οἵτινες ἔμειναν εἰς τὸν νοῦν του. Ο Ματεσάκης εἶναι δ γνωστὸς Ἀντώνιος Μάτεσης ὁ συγγραφεὺς τοῦ Βασιλικοῦ καὶ ἄλλων ἔργων.

Ο ἀναφερόμενος Παπᾶς δὲν εἶναι ἀνθρωπος, ἀλλὰ ἔργον, ὡς εἰς τὰς κατωτέρας ἐπιστολὰς δηλοῦται.

Η ἐπομένη ἐπιστολὴ δὲν φέρει ἡμερομηνίαν. Ἀλλ' ἐκ τῆς σφραγίδος τοῦ ταχυδρομείου φαίνεται ὅτι ἐστάλη τῇ Ι Δεκεμβρίου τοῦ 1831.

Ἄγαπητὲ Δημήτρε

Κέρκυρα

«Ἐλαβα τὴν ἀγαπητή σου καὶ χαίρομαι δτι ὅλοι εἰσθε καλὰ καὶ σὺ καὶ ἡ κοινιάδα μου καὶ τὰ κορίτια. Ο Παπᾶς ἐτοιμάζεται καὶ ἡ κόρη θὰ τὸν δεχθῇ μὲ τὸν κ. Ἀνδρέαν Γαῆταν στείλε μου τὰ δύο χειροκτιάκια διὰ τὸ μέτρο, διατὶ μία ἀπ' αὐταῖς ταῖς ἡμέραις θὰ εἶναι εὐκαιρία διὰ τὴν Νεάπολη. Εἶμαι εἰς τὸ νέο σπίτι καὶ εἶμαι εὐχαριστημένος. Ἐκαμα ἔξοδα διὰ κουρτίνες καὶ θὰ κάμω καὶ ἄλλα διὰ ἄλλα. Ἐπῆρα πενήντα κολονάτα ἀπὸ τὸν κ. Στέφανον.

«Μὲ δραίο τρόπο μάθε ἀπὸ τὴν Ἐλένην πόσο ἐστοχίσε ἐκειδὸ τὸ χτένι, ποὺ μοῦ ἀγόρασε πλήρωσέ το καὶ βάλτο στὸ λογαριασμὸ λέγον-

Ἡ ὑποδοχὴ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας ἐν Κερκύρᾳ

»τας εἰς αὐτὴ ὅτι ἔλαβες τὰ χρήματα ἀπὸ τὸν Γαλβάνη, ποὺ θὰ φανῇ ποὺ τὰ ἔλαβες ἀπὸ ἐμέ. »Στείλε ὅσο μπορεῖς γληγορώτερα ἔνα βαρελάκι ἀπὸ πολὺ καλὴ βερδέα καὶ βάλ τη στὸ λογαριασμό, ἀλλοιῶς, μοῦ ἀφαιρεῖς τὴν ἐλευθερίαν νὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ σὲ καὶ θὰ ἀποτανθῶ εἰς ἔνο πρόσωπο. Χαιρέτα μου τὴν Ἐλένην, τὴν Ἀννέττα, τὴν Ἀγγελική, τὸν κ. Ἀρβανιτάκη καὶ δοσοὺς ἄλλους νομίζεις. Σοῦ συσταίνω τὰ πράματά μου.

Ο ἀφωσιωμένος ἀδελφός σου Δ.

«Υ. Γ. Ἡ κυρία Ἐλένη θὰ κάμη πολὺ καλὰ ἀν διορίσῃ νὰ μοῦ κάμουν δύο-τρία ζευγάρια σετόνια χειμωνιάτικα καὶ ἔξι ντεμένες».

[Συνέχεια]

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

«Αἱ δύο αὗται λέξεις εἶναι εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἔλληνικά γραμμέναι.

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥ 1844-1854*

Αἱ ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι καὶ ἀποτυχίαι τοῦ Καπέλλα.—Ο γαλακτοπώλης θεατρώνης.—Οἱ noble ca-naille.—Αἱ ἐλευθερωμέναι Ἀθῆναι.—Νέοι ἡθοποιοί.—Η ἔρπτος θεατρική πομπή.—Ο «Πουρσονιακός» καὶ τὰ παθήματά του.—Τέσσαρα πρωτότυπα ἔργα.

Δυντυχῶς αἱ ἀμαρτίαι τοῦ κυρίου δὲ Πουρσονιάκης οἱσαν πολλαὶ καὶ ἐπρέπει πρὸς ἔξιλασμὸν νὰ ὑποστῇ καὶ ἄλλας τιμωρίας, ἀς χάριν τῆς συνοχῆς τῆς ὑποθέσεως δ' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, καίτοι ἐπεβλήθησαν αὐτῷ εἰς μεταγενεστέραν τῆς ἔξιστορουμένης τοῦ θεάτρου περίοδον.

Η «διασκευὴ» τοῦ Κούγκουλη δὲν ἥρεσε, φαίνεται, εἰς τὸν μετέπειτα θιασόρχην Παντελῆγην Σούτσαν, δστις καὶ διὰ τοῦτο ἐπεκείρησε νὰ

* Τέλος. Ιδε «Παναθήναια» 31 Μαρτίου.

διορθώσῃ τὸν «Σκαμπαρδόνιον» καὶ νὰ τὸν μεταφέρῃ «εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς ἥθη καὶ ἔθιμα». Πρὸ τούτου ἐν τούτοις, αὐτὸς ὁ Σούτσας ἔπαιξε τὸν «Σκαμπαρδόνιον» τοῦ Κούγκουλη ὑπὸ τὸν τίτλον δ. «Σκαπτετουράκης».

Η μεταφορὰ «εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς» τοῦ Σκαμπαρδόνιου ἐγένετο ἀπὸ... τὸ κείμενον τοῦ Κούγκουλη, ὃν μιμούμενος δ. Σούτσας ἤρξατο τῶν μεταρρυθμιστικῶν τοῦ ἐργασιῶν διὰ τῆς μεταβατίσεως τοῦ Σκαμπαρδόνιου εἰς Ἀγαθόπουλον Ξηροχωρίτην. Τοιουτούρωπας δ. ἀμαρτωλὸς δὲ Πουρσονιάκης, περιφερόμενος ἀνὰ τὰ διάφορα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς θέατρα, ἥλλαξε καὶ διάφορα ὀνόματα ὡς ληστοφυγόδικος!

Άλλ' δ. Σούτσας δὲν περιωρίσθη ὡς ἐδῶ. Μεταρρυθμιστής καὶ αὐτὸς ὡς δ. πρόδρομος του, ἀφήρεσεν ἀπὸ τῆς «διασκευῆς» τοῦ Κούγκουλη

πᾶν δ.τι ἐθεώρησε περιπτὸν καὶ προσέθεσεν δσα ἀστεῖα... δὲν ἐγνώριζεν δ. Μολιέρος! Ἰνα μὴ ὑπολειφθῇ δὲ καὶ αὐτὸς τοῦ Κούγκουλη, δὲν ἐκάθισε μὲν τὸν Ἀγαθόπουλον ἐπὶ πάλου ὅνου, τοῦ ἐκάθισεν δμώς εἰς τὴν ράχιν δλοκλήρους σκηνᾶς περὶ τὸ τέλος, διὰ τὰς δοπίας ἀφεύκτως θὰ δώσῃ λόγον, ἐὰν ἐμφανισθῇ ποτὲ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον πρὸ τοῦ Μολιέρου!

ΘΑΝΑΣΗΣ¹. — Ἀφέντη.

ΚΟΥΤΕΝΤΙΑΔΗΣ. — Τ' είναι, βρέ;

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ο τραπέζίτης σας μοῦ εἴπεν, δτι δ ἀνεψιός σας ἐκέρδισεν εἰς τὸ Ἐφετεῖον καὶ ἐξεδόθη ἀπόφασις νὰ τοῦ πληρώσετε 300,000 δραχμάς σας κατέσχε λοιπὸν δλα τὰ χρήματα καὶ τὰ κτήματά σας, κατὰ συνέπειαν δὲν μπορεῖ νὰ σας δώσῃ τὰ χρήματα ποὺ σας ὑπεσχέθη.

ΚΟΥΤΕΝΤΙΑΔΗΣ. — Ἄχ! βρωμόστομο! Πάντα κακὰς ἀγγελίας θὰ μοῦ φέρῃς.

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Γί νὰ σοῦ κάνω ἐγώ! Ετσι μοῦ είπε καὶ ἔτσι σας λέω.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. — Κύριε Κουτεντιάδη, ἀν νομίζετε δτι σας ἡπάτησα, διαλύομεν τὸ συμβόλαιον.

ΙΩΓΛΙΑ. — Πῶς! Αὐτὴ είναι ἡ πρός με ὀγάπη σου, ἀπιστε;

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. — Η πρὸς σὲ ὀγάπη μου είναι ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, ἀλλά, ὀγάπη μου, τι βγαίνει μὲ μόνον τὴν ὀγάπην;

ΑΓΑΘΟΠΟΥΛΟΣ (σύρων τὸν Κουτεντιάδην κρυφίως). Νὰ σὲ ἰδῶ, δν κάμης καὶ αὐτὴν τὴν παλληραρία, θὰ σὲ εἰπῶ Ζευζεκο-Κουτεντέ.

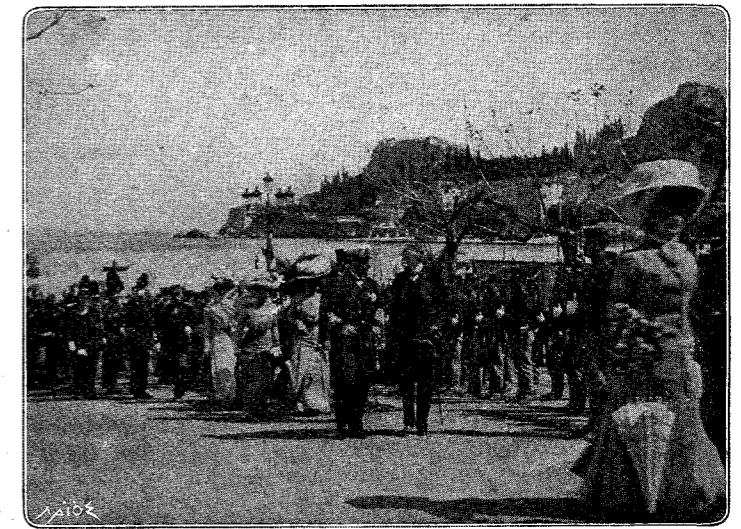
ΚΟΥΤΕΝΤΙΑΔΗΣ. — Οχι, δὲν κάμω τίποτα (τῷ Δημητράκῃ) είσαι κατὰ τὸ συμβόλαιον κληρονόμος μου, λοιπὸν κληρονόμησέ με.

ΑΓΑΘΟΠΟΥΛΟΣ. — Ε! Νὰ τώρα είπες ἔνα λόγο φρόνιμο καὶ γνωστικό. (Τῷ Δημητράκῃ). Νὰ ξή-

ἡλίθιον Μολιέρον περὶ τοῦ πῶς δεῖ λύειν τὰς κωμῳδίας!

Ποῖον είναι τὸ πραγματικὸν τέλος τῆς κωμῳδίας τοῦ Μολιέρου, γνωρίζουν δσοι ἀνέγνωσαν τὸν Monsieur de Pourceaugnac,

Άλλ' εἰς τὸν μακαρίτην Σούτσαν φαίνεται, δτι δὲν ἥρεσεν δ τοιαύτη λύσις, οὐδ' δ. ἀλλη τοῦ Κούγκουλη, ἀνεν δὲ πολλῶν διατυπώσεων καὶ ἐλαφρῷ τῇ συνειδήσει ἀντικατέστησεν αὐτὴν δ. ἐτέρας μὲ τὴν προσθήκην σκηνῶν φορτικῶν ἄμα καὶ παιδαριωδῶν. Ἐφερε τουτέστιν εἰς ἀντιπαράστασιν τὸν Ἀγαθόπουλον μὲ τὸν Κουτεντιάδην, παρεισήγαγε τὴν ψευδοσύζυγον καὶ ψευδοπενθερὰν τοῦ Ἀγαθόπουλου ζητούσας νὰ πληρωθοῦν διὰ τὸ παιγνίδι ποὺ ἔπαιξαν εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον καὶ ἐπὶ τέλους ἥράγκασε τὸν Κουτεντιάδην νὰ δώσῃ τὴν ψυγατέρα τον εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον, δστις ἀρνεῖται νὰ τὴν δεχθῇ διότι, ὡς λέγει, «μὲ τὰ φουστάνια ποὺ φορεῖ τώρα, εἶναι γυναικα πλέον καὶ δὲν

Ἡ ὑποδοχὴ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας ἐν Κερκύρᾳ

σης, παιδί μου, καὶ νὰ γεράσης καὶ νὰ κάμης καὶ μιὰ μεγάλη σακούλα νὰ βάλῃς τὴν κληρονομιὰ ποὺ θὰ πάρως. «Ο Ἀγαθόπουλος φεύγει γιὰ τὸ Εηροχώρι, νὰ πάρῃ παπούτσι ἀπὸ τὸν τόπο του. Πολλὰ εἰδε κ' ἔπαθε ἐδῶ εἰς μίαν ἡμέραν. Θὰ ζεύχω δυμας τί σύντροφον πρέπει νὰ ἐλλέξω. Ἡλθα τὸ πρωΐ ἐδῶ ἄνδρας καὶ φεύγω γυναῖκα! (Τῷ Δημητράκῃ). Ποῦ εἶσαι, παιδί μου; Αῖ! Καλὰ τέκνα καὶ μὴ ξεχνᾶς τὴν παροιμία: ὅποιος λάκκον ἄλλου σκάπτει, μέσα τὸ κορμί του θάπτει!

Υπὸ τὴν νέαν αὐτὴν μεταμόρφωσιν καὶ καθ' ὀλοκληρίαν διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν Κύριον δὲ Πουρσονιάκην παίζεται ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς διὰ τοῦ Αγαθόπουλος», χωρὶς νὰ δίδῃ οὐδὲ τὴν παραμικρὰν ἰδέαν τῆς κωμῳδίας τοῦ μεγάλου τῆς Γαλλίας κωμῳδιογράφου! Μόλις πρὸ δὲ λίγων ἐτῶν, διὰ τοῦ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἔξεδωκε πλήρη καὶ ἀπηλλαγμένην τῶν νεοελληνικῶν προσμηκῶν τὴν κωμῳδίαν τοῦ Μολιέρου¹, ἀλλ' οὐδεὶς ποτὲ Ἑλληνικὸς θίασος ἐδίδαξεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶναι, λέγον, ὅλως διαφορετικὴ ἔκεινης ἢν μέχρι τοῦδε παίζουν! Καὶ δύμας αὐτὸς ἀκριβῶς ἐπρόκειτο νὰ δειχθῇ, καθόσον ἀνὴ τὸ δυνατὸν νὰ ἐπανήχετο εἰς τὴν ζωὴν διὰ τοῦ Μολιέρος καὶ παρευρίσκετο μεταξὺ τῶν χιλιάδων Ἑλλήνων τῶν χειροκροτούντων ἐπὶ τόσας δεκάδας ἐτῶν τὸ δῆθεν ἔργον του, δρισμένως, δχι μόνον δὲν θὰ τὸ ἀνεγνώριζεν, ἀλλὰ καὶ τὴν χειρίστην θὰ ἔσχημάτιζε περὶ τῆς νεοελληνικῆς εὐφυΐας ἰδέαν!

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, διὰ ἐλέχθη, ἐδόθησαν καὶ τέσσαρα πρωτότυπα ἔργα, τὸ πρῶτον ἥδη ἀπὸ σκηνῆς ἐμφανιζόμενα: «Ἡ ἐλευθέρωσις τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ Γιαννοπούλου, «διὰ Μάρκου Μπότσαρης» τοῦ Ἀλκαίου, «διὰ Ἀγνωστοῖς» τοῦ Σούτσου καὶ «ἡ Λουκρητία Κολλατίνου» τοῦ Καπέλλα». Καὶ περὶ μὲν τῶν τριῶν τελευταίων ἀλλαχοῦ ἔγένετο λόγος, ἥδη δὲ προκειμένου περὶ τοῦ «Μάρκου Μπότσαρη» προσθετέον καὶ τὸ ἔξῆς: Κατά τινα τῶν παραστάσεων αὐτοῦ τῆς περιόδου ταύτης, διὰ Μπύλλερ, διὰτις εἴχε φήμην φαρσὲρο μᾶλλον ἢ ἥθοποιοῦ, ἔγένετο ἥρως τοῦ ἔξῆς ἐπεισοδίου:

Εἰς τὴν δευτέραν τοῦ δράματος πρᾶξιν οἱ Κουτσονιάκοι μετὰ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν παρακάθηνται εἰς γεῦμα διαμελίζοντες καλοψημένον διβελίαν καὶ ἄδοντες. Ο Μπύλλερ, διὰτις ὑπεκρίνετο τότε τὸν γραμματέα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, δὲν εἶχε μέρος κατὰ τὴν δευτέραν

¹ Θεατρικὴ Βιβλιοθήκη ἐκδιδούμενη ἐπιμελείᾳ Ν. Ι. Λάσκαρη: «Ἀγαθόπουλος διηροχωρίτης», σελ. 4073-4142, ἔκδ. Γ. Φένη, 1903. — Εν τῇ ἐκδόσει ταύτη διετροφή ὁ τίτλος: «Ἀγαθόπουλος διηροχωρίτης» καθόσον ἐπεκράτησε πλέον ἐν τῷ Ἑλληνικῷ θεάτρῳ.

πρᾶξιν, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ σκηνῆς γεῦμα τῶν συναδέλφων του τὸν ἔγαργάλικε τόσον, ὥστε, κύπτων ἀπὸ τῶν παρασκηνίων, ἔζητε μὲ σιγανὴν φωνὴν νὰ τοῦ διψουν κανένα μεζέ πλὴν ἐκεῖνοι διὰ νὰ τὸν πειράξουν ἔκαμναν τὸν κουφό! Ἀφοῦ μάτην ἐπανειλημμένως ἐπανέλαβε τὴν παραγόλησίν του διὰ Μπύλλερ, ἔξερχεται μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ἀποτεινόμενος μὲ στόμφον πρὸς τὸν συνευωχουμένους τοὺς λέγει:

Μὲ ἔστειλεν διὰρχηγὸς μαζὶ σας νὰ συμφάγω
Καὶ ὑστερα στὸ ιερὸν καθῆκον νὰ ὑπάγω.

Μεθ' ὃ ἔκαθησε καὶ ἔφαγεν ὀρεκτικῶτα μέχρι τέλους τῆς πράξεως!

«Οσον ἀφορᾶ τὴν «Ἐλευθέρωσιν τῶν Ἀθηνῶν», τὸ δρᾶμα τοῦτο, ὑπόθεσιν ἔχον τὴν ἐπὶ Καποδιστρίου κατὰ τὸ 1828 ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Λέκα, ἀπολέσθη ἐν χειρογράφῳ, μηδέποτε δημοσιευθὲν διὰ τοῦ τύπου. Τοῦ δράματος τούτου, οὐδὲ ἵγνος κἄν θὰ διεσώζετο ἀνευ τῆς τεραστίας μνήμης τοῦ τότε ἐνωμοτάρχου καὶ νῦν μοιράχου κ. Χρυσάφη, διὰτις παρακολουθήσας λόγῳ ὑπηρεσίας τὰς δύο πρώτας παραστάσεις τῆς «Ἐλευθέρωσεως τῶν Ἀθηνῶν», ἀπεμνημόνευσεν ἔξι αὐτῶν σειρὰν στίχων οὓς μετὰ πάρελευσιν πεντήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν εὑμενῶς μοὶ ἀνεκοίνωσεν. Οἱ στίχοι οὖτοι, ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὴν σύγχυγον τοῦ Λέκα Πηγῆν, ὑπὸ τοῦ ἀκολούθου τοῦ Λέκα Δανιήλ, εἶναι οἱ ἔξῆς:

Πάσχεις ματαίως νὰ στρέψῃς τὴν ὁργήν μας.
Ἡ Ἑλλὰς πρώτη μᾶς ἡναψε τὴν φλόγα
καὶ ὁ Κυβερνήτης κατόπιν ὁρίται ὑλην.
Πηγή, δὲν βλέπεις πῶς δλ' ἡ οἰκουμένη
σπασμαδιῶς κινεῖται; Πῶς 'ς τὸν αἰῶνα
ποὺ ζῶμεν ημεῖς ἥδη, μοσφὴν ἀλλοίαν
ἔλαβε τῆς γῆς ὁ ἀστατος πλανῆτης;
Δὲν βλέπεις, δὲν ἀκούεις τόνους βροντώδεις
καὶ ταραχάς καὶ κρότους, κύμβαλα νίκης
καὶ πένθη καὶ θανάτου ἐλεγεῖα;
Τὸ δὲ ὧδη ὁμάς τῶν τυραννίσκων
μέλανας ἀφροῦς πετᾶ ἀπὸ τὸ στόμα
φρενητιῶσα καὶ σπαίρουσα συνάμα.
Εἰς δὲ τὰ δρῦ οὐλὴν στρατιώτης
βροντοφωνεῖ καὶ κράζει εἰς τοὺς αἰῶνας:
Λαοὶ τῆς οἰκουμένης, συντρίψατε τοὺς θρόνους
τῶν βδελυφῶν τυράνων καὶ τὸν λαμπτόν μανδύαν
πολύτους ἐλευθέρους ἐλάτε ἐνδυνῆτε!
Πηγή, δειλῆς; «Ω σὺ γυνὴ τοῦ Λέκα,
διὰ φάντασμα κατόπιν φέρεις τὸν φόβον
τῆς γυναικείας ὡραίας φύσεώς σου!»

Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω ἀν διόρονος ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς μνήμης τοῦ κ. Χρυσάφη καὶ ἥλιοι θησανῶν ὡς ἐκ τούτου κατὰ τις στίχοι τοῦ μακαρίου Γιαννοπούλου, ἀλλὰ καὶ ἀν ἐπῆλθε μεταβολή τις εἰς αὐτοὺς δὲν νομίζω διτὶ δικαιοῦται νὰ παραπονεῖται ἥ μακαρία τοῦ συγγραφέως σκιά, καθόσον οἱ στίχοι του εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε νὰ μὴ φοβῶνται οὖτε κέρδος, οὔτε ζημίαν ἐκ τῆς μεταλλαγῆς δύο ἢ τριῶν λέξεων ἢ καὶ φράσεων!

Ἐν τούτοις, τὸ ἀτελέστατον αὐτὸν ἔργον τοῦ Γιαννοπούλου κατενθύσασεν ἐπὶ τινας ἐσπερας τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς εἶδον κατὰ τὰς παραστάσεις αὐτοῦ σκηνογραφίας ἐπίτηδες κατασκευασθείσας δι' Ἑλληνικὸν ἔργον. Μία τούτων παρίστανε τὸ καφενεῖον τῆς «Ωραίας Ἑλλάδος», μακρὰν δὲ εἰς τὸ βάθος αὐτῆς τὴν Ἀκρόπολιν. Τὰς κυριώτερα τοῦ ἔργου πρόσωπα ὑπεκρίθησαν κατὰ τι διασωθὲν σημειώματα οἱ ἔξῆς: Τὸν στρατηγὸν Λέκαν διὰ Κούγκουλης, ἐμφανισθεὶς ἐπὶ σκηνῆς περιβεβλημένος τὴν ἴδιαν τοῦ ἥρωος στολήν, τὴν σύγχυγον τοῦ Λέκα Πηγῆν ἥ καλλιόπη Χρήστου, φέρουσα ἐπίστης τὰ πραγματικὰ τῆς ἥρωος φορέματα, τὸν ἀκόλουθον τοῦ στρατηγοῦ Δανιήλ διὰ Σίσσυφος, τὸν Λέζαρον (;) διὰ Ζαήμης καὶ τὸν Ὁμέδο Πασσᾶν διὰ Μπύλλερ.

Ἐκ τῶν παλαιῶν ἔργων ἐπανελήφθησαν πολ-

ΣΗΜ.—Εἰς τὸ τελευταῖον φυλλάδιον, (σελὶς 354, στήλη δευτέρα, ὑποσημείωσις 1, στίχος 15) παρεισφρύσεν οὐσιῶδες τυπογραφικὸν λάθος. Ἀντὶ τοῦ: «Τί εἶμαι βρέ, καμπούρης ἢ κουλὸς κ.τ.λ.» ἀναγνωστέον: «Τί εἶμαι βρέ, καμπούρης ἢ κανένας ὑπουργός» κ.τ.λ.

ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

¹ Τὴν πρωτὶν Κυριακῆς τινος, καθ' ἥν ἐπρόκειτο τὸ ἐσπέρας νὰ δοθῇ «διὰ Εξηνταβελώνης», ἐθεάθη ὁ Καρτέσιος μελετῶν τὸ μέρος του ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἥ το ἐπίτροπος!

ΛΕΥΚΕΣ ΝΥΧΤΕΣ*

ΔΕΥΤΕΡΗ ΝΥΧΤΑ

Λοιπόν, νὰ ποῦ ζῆτε ἀκόμα! εἶτε γελῶντας
Καὶ σφίγγοντάς μου καὶ τὰ δυὸ χέρια.

— Δυὸς ὥρες τώρα εἶμαι ἐδῶ. Ξέρετε τί ἔκανα
ὅλον αὐτὸ τὸν καιρό;

— Ναί, ναί, τὸ δέρω... Μά, ξέρετε καὶ σεῖς,
γατί ἥρθα; Δὲν θὰ φλυαρήσωμε σὰν χθές. Τώρα
χρειάζεται περισσότερη φρόνηση. Τὰ σκέψηκα
πολὺ αὐτὰ δλα.

— Σὲ τί, περισσότερη φρόνηση; «Ο, τι θέλετε
θὰ κάνω· μὰ δρκίζομαι πῶς ποτέ μου δὲν ἥμουν
τόσο φρόνιμος.

— Καλά. Μά, πρῶτα πρῶτα, σᾶς παρακαλῶ,
μὴ μου σφίγγετε τόσο δυνατά τὰ χέρια: ξέπειτα...
ξέπειτα, πολὺ σᾶς συλλογίσθηκα.

— Καὶ . . .

— Νά. «Ἐφθασα στὸ συμπέρασμα πῶς, πρὶν
ἀκόμα σᾶς γνωρίσω, ἐφέρθη μαζὶ σας σὰν
παιδί. Εἶδα λοιπὸν πῶς εἶμαι πολὺ ἀγαθή, καὶ
ἐπιάνεσα τὸν ἑαυτό μου, διὰ τοῦ μᾶς συμβαίνει
καθοριτώσωθη τὸ φουστάνι μου ἀπάνω στὸ
δικό της φουστάνι, καὶ... αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ μας...
Ἐκείνη πλέκει κάλτσα, διὰ εἶναι καὶ τυφλή, κ' ἐγώ
τῆς διαβάζω. «Ἐμεινα ἔτσι καρφιτσωμένη δυὸ

εἰσθε, καὶ τί εἰσθε. Μὰ ἐπειδὴ δὲν ἥμπορῶ νὰ
ρωτήσω κανέναν ἄλλον ἔκτος ἀπὸ σᾶς, θὰ μου
πῆτε ἔσεις. Εσεῖς θὰ μου διηγηθῆτε τὴν ιστορία σας.

— Τὴν ιστορία μου! Δὲν ἔχω ιστορία.

— Μου τὸ υποσχεθήκατε χθές. «Ἐπειτα, πάντα
κάτι τὸ ἔχη κανεῖς νὰ πῆ ἀπ' τὴ ζωὴ του. Εξή-
στε τέτσι χωρὶς καμιὰ ιστορία; Πῶς μπορέσατε;

— Λοιπόν, ναί, ἔτσι ξήσα, μὲ τὸν έσωτρό μου,
μονάχος. Μονάχος, καταμόναχος: Καταλαβαίνετε
τί θὰ πῆ μονάχος;

— Πῶς; Ποτέ, κανέναν δὲν εἶδατε;

— Πολλούς, — νά: πάντα μονάχος.

— Λοιπόν, σὲ κανένα δὲν μιλεῖτε.

— Σὲ κανέναν, τέλεια.

— Τί άνθρωπος! Πήτε μου! «Α, καταλα-
βαίνω: θάχετε ἵσως καμιὰ γιαγιὰ δύως ἐγώ·
είναι δόμιματη, καὶ ὡς τώρα τελευταῖα δὲν
μ' ἀφίνειν εἶπε περάσω τὸ κατῶφλι. «Ἐχανα ἔτσι
ἀπὸ μέρα σὲ μέρα τὸν διμιλία μου. «Ἐδῶ καὶ
δύο χρόνια ἔκανα τρέλλες, καὶ τότ' ἐσκέφθηκε
νὰ καρφιτσώσῃ τὸ φουστάνι μου ἀπάνω στὸ
δικό της φουστάνι, καὶ... αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ μας...
Ἐκείνη πλέκει κάλτσα. «Ἐμεινα ἔτσι καρφιτσωμένη δυὸ
χρόνια σχεδόν.

— Θεέ μου, τί κρῆμα! Μὰ ἐγώ, δχι, δὲν ἔχω
γιαγιά.

τὸ σκληρὸ μεθύσι τῆς ἐλπίδος. Τί σημαίνει ἡ ζωὴ ἡ πραγματικὴ δόπον καθετὶ σ' αὐτὴν εἰναι ψυχρό, θλιβερό!... Δυστυχισμένοι ἔσεις, σκέπτεται ὁ δινειροπόλος, οἱ ἀνθρώποι τῆς πραγματικότητος!—Μή παραξενεύεσθε γι' αὐτὴν τὴν σκέψη.
”Ω, νὰ ἔβλεπατε τὰ μαγικὰ δράματα ποὺ τὸν τοιγροῦσσον, τὰ θαυμαστὰ χρώματα τῆς εἰκόνος τῆς ζωῆς! Καὶ πόσα ἐπεισόδια! Τί ἀτελείωτη σειρὰ εἰκόνων! Μά, τί σκέπτεται; Καθετί. Τὸν ποιητὴν, πραγγωρισμένον στὴν ἀρχῇ καὶ ἔπειτα στεφανωμένον μὲ δάρφνινο στεφάνι, τὴν προτίμητο ποὺ ἔχει πόδες τὸν ”Οφριαν, τὴν νύκτα τοῦ Ἀγίου-Βαρθολομαίου, τὰς ηρωϊκὰς πράξεις τοῦ Ἰβάν Βασιλίεβιτς ὅταν ἐκυρίευσε τὸ Καζάν, τὸν Τιαννην Οὓς παρουσιαζόμενον στὴ συνδιάσκεψι τῶν καρδιναλίων, τὴν ἐπίκλησι τῶν νεκρῶν εἰς τὸν «Ροβέρτον Διάβολον» — ἔρετε αὐτὸν τὸ κομμάτι ποὺ θυμίζει νεκροταφεῖο—στὴ διάβασι τῆς Βερεζίνας, τὸ διάβασμα ἐνὸς ποιηματος στὸ σπίτι τῆς κοντέσσας Δ., τὸν Δαντόν, τὴν Κλεοπάτρα καὶ τοὺς ἔρωμένους της, τὸ μικρὸ σπιτάκι στὴν Κολόμνα, τὴν ἀγαπημένη ψυχούλα ποὺ μποροῦσε νὰ βρίσκεται στὸ πλάι του, στὸ μικρό του ἄσυλο, κατὰ τὶς ἀτελείωτες κειμωνιάτικες νύχτες, νὰ τὸν ἀκούῃ προσεκτικὴ καὶ γλυκεὶά δπως εἶσθε ἔσεις, Νάστεγκα... ”Οχι, Νάστεγκα, τί τὴν θέλει τὴν πραγματικὴ ζωὴ ὁ ἀδιόρθωτος αὐτὸς τεμπέλης, τὴν κακομοιριασμένη αὐτὴν ζωὴ ποὺ θὰ τὴν ἔχαριζε δόλοκληρη γιὰ μιὰν ὥρα τοῦ δικοῦ του φανταστικοῦ κόσμου; Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἔχει καὶ ὥρες κακές μὰ περιμένοντας νὰ περάσουν δὲν ἐπιθυμεῖ τίποτε, γιὰ τίποτε δὲν τὸν μέλει, εἶναι παντοδύναμος, ἀρχοντας, εἶναι δημιουργὸς τῆς ζωῆς του, ποὺ τὴν πλάτει σὲ κάθε στιγμὴ δπως αὐτὸς θέλει. Εἶναι τόσο εῖναι νὰ φτειάσῃς ἔναν κόσμο φανταστικό! Καὶ ποιὸς ἔρει; ”Τσως νὰ εἶναι καὶ πειὸ ἀληθινὸς ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν κόσμο. Γιατί λοιπόν, πῆγε μου, Νάστεγκα, γιατί λοιπὸν τὴ στιγμὴ αὐτὴ τὰ δάκρυα ἀνεβαίνουν στὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ποὺ δὲν ἔχει καμιὰ λύπη στὴν ψυχὴ του; Γιατί νύχτες δόλοκληρες νὰ περνοῦν σᾶν νὰ ἔται λίγες ὥρες; Καὶ ὅταν ἡ ρόδινη αὐγὴ ἀρχίζει νὰ χύνεται ἀπάνω στὰ παράθυρα, ὁ δινειροπόλος μας κουρασμένος σηκώνεται ἀπὸ τὸ ντιβάνι καὶ πέφτει στὸ κρεβάτι του. Θᾶλεγε κανείς, Νάστεγκα, πῶς εἶναι ἔρωτευμένος! Κυττάξετε τὸν μονάχα, καὶ θὰ πεισθῆτε. Μά, μπορεῖτε νὰ πιστέψετε πῶς ποτὲ δὲν ἔγγνωσε τὴ ζωὴ ποὺ ἀγκάλιασε μέσα στὴν παραφορὰ τοῦ δνείσου του; Τι! ”Ἐρρέμβαζε λοιπὸν στὸ κενόν; Εἶναι δυνατὸν νὰ μήν ἐπῆραν τὸν ἔδιο δρόμο τῆς ζωῆς χέρι-χέρι, γιὰ χρόνια πολλά, μὲ μιὰ ψυχὴ; Καὶ τὴν ἀργινὴν ὥρα τοῦ χωρισμού, δὲν ἔσκυψε ἔκεινη στὸ στῆθος του κλαίοντας, ἐνῷ ἡ τρικυμία τῆς χαμένης ἀγάπης των τὴν ἔκαμε νὰ μήν ἀκούῃ τὴν θύελλα

ποὺ μαινότανε ἔξει; "Ολα αὐτὰ λοιπὸν ἡταν
δύνειρο; διὰ μελαγχολικὸς κῆπος, διὰ μοναχικός, διὰ
ἄγριος, τὰ μονοπάτια τὰ καταπράσινα διὸν ἐπε-
ριπάτησαν τόσες φορὲς μαζὶ «ἀτέλειωτες ὁρες
καὶ τρυφερές»; Καὶ τὸ παρόδενον αὐτὸν σπίτι τῶν
προγόνων τῆς, διὸν ἔξησε τόσον καιρὸν μονάχη
καὶ μελαγχολικὴ μὲ τὸν ἀνδρα τῆς τὸν αἰώνια
σκεπτικό, ἔνα γέρον φωριάρη ποὺ τὸν φοβόν-
τανε οἱ δύο ἐρωτευμένοι! Τί μαρτύριο γι' αὐτὴν
καὶ τί μαρτύριο καὶ γιὰ τοὺς δύο ἐρωτευμέ-
νους! Θεέ μου! Ἀργότερα δὲν τὴν εἶδε κάτω
ἀπὸ ἔνον οὐρανό, στοὺς τροπικούς, σὲ μιὰ αἰώ-
νιως θαυμαστὴ πόλι, μιὰ λαμπρὴ χρευστικὴ
νύχτα, ποὺ ἔπαιξε ἡ μουσική, σ' ἔνα παλάτι —
σᾶς τ' ὅρκιζομαι, Νάστεγκα, σ' ἔνα παλάτι —
στὸν ἔξωστη τὸν στολισμένο μὲ μυρτίες καὶ τριαν-
τάφυλλα, δπου, ἀναγνωρίζοντάς τον ἐκείνη φα-
νερώθηκε γρήγορα καὶ τοῦ εἶπε στ' αὐτή: «Εἶμαι ἐλεύθερη» καὶ ἔπεσε στὴν ἀγκάλη του
λησμονῶντας ὅλα; Καὶ τὸ σπίτι τὸ σιωπηλό, καὶ
διὰ γέρος διύσκολος καὶ ἡ μελαγχολικὴ κατοικία
στὴ χώρα τὴ μακρινή, καὶ διάγκος διὸν ἔπεσε
ἀπελπισμένος ἔπειτα ἀπὸ τὰ τελευταῖα φιλή-
ματα τοῦ ἀποχωρισμοῦ;... Δὲν εἶναι ἀρκετό,
Νάστεγκα, γιὰ νὰ ταραχθῇ κανεὶς καὶ νὰ κοκ-
κινίσῃ σὰν τὸν μαθητὴ ποὺ πιάστηκε νὰ κόβῃ
τὰ μῆλα τοῦ γείτονα, ἀν, ἔπειτα ἀπὸ τόσα πράγ-
ματα τραγικά, ἔνας φύλος ἀπροσδόκητος ἀνοιγε
ξαφνικὰ χαρούμενος τὴν πόρτα σας καὶ ἐφώ-
ναζε, σὰν νὰ μὴν εἴχε τίποτε συμβῆ: «Ἄγα-
πητέ μου, ἐπιστρέψω ἀπὸ τὸ Παυλόβσκι» διὰ
γέρο κόντες ἀπέθανε! Τί χαρὰ γιὰ τοὺς δύο
ἐρωτευμένους...

"Εσιώπησα. Θυμοῦμαι ποὺ πολὺ ἐπροσπά-
θησα νὰ γελάσω. Μὲ κατεῖχαν κάτι ἰδέες διαβο-
λικές. Αἰσθανόμουν τὰ μάτια μου νὰ δακρύζουν
καὶ κάτι μοῦ ἔπνιγε τὴ φωνή... Περίμενα νὰ
ἰδῶ τὴ Νάστεγκα νὰ γελάσῃ πρώτη μὲ τὸ ἀνοι-
χτὸ καὶ παιδικὸ γέλιο της καὶ ἀρχισα νὰ μετα-
νοιῶνω ποὺ προχώρησα τόσο πολὺ καὶ διηγή-
θηκα διτι τόσον καιρὸ ἔκρυβα μέσα στὸ στῆθος
μου. Γι' αὐτὸν ἥθελα νὰ μποροῦσα νὰ γελάσω
πρῶτος ἔγω. Όμως ἔμεινε σιωπηλή, σφίγγον-
τάς μου ἔλαφρὰ τὰ χέρια καὶ μὲ ρώτησε μὲ
σιγανὴ φωνή:

— Ἀλήθεια, πάντα ἔτσι ἔζησατε;

— Πάντα Νάστεγκα, πάντα, καὶ ἔτσι νομίζω
πως θὰ ζήσω ως τὸ τέλος.

— Οχι, δὲν εἶναι δυνατόν, εἶπε συγκινημένη.
Μήπως θὰ μποροῦσα ἔγω νὰ περάσω δῆλη μου
τὴ ζωὴ στὸ πλᾶ τῆς γιαγιᾶς μου; Δὲν ἀξίζει
νὰ ζῇ κανεὶς ἔτσι.

— Τὸ ξέρω, Νάστεγκα, τὸ ξέρω. Καὶ τὸ ξέρω
ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ σᾶς
μιλησα· γιατὶ διὸς σᾶς ἔστειλε, ἄγγελε ἀγαπη-
μένε, νὰ μοῦ τὸ πῆτε καὶ νὰ μοῦ τὸ ἀποδείξετε.
Όταν εἶμαι κοντά σας, ὅταν σᾶς μιλῶ, μοῦ φαί-

νεται πως δὲν ὑπάρχει γιὰ μένα οὔτε μέλλον,
οὔτε τίποτε. Τὶ νὰ ὀνειροπολήσω τώρα ποὺ
εἴμαι εὐτυχισμένος κοντά σας, ἀληθινά; Εὐλο-
γητιένη νὰ εἰσθε σεῖς ποὺ δὲν μὲ ἀποφύγατε καὶ
ποὺ θὰ σᾶς χρεωστῶ μιὰ βραδειὰ εὐτυχισμένη.

— Ὁχι, δχι, εἴπε ή Νάστεγκα. Δεν είναι δυνατόν νὰ χωρισθοῦμε ἔτσι, ἔπειτα ἀπὸ δύο βραδείες.

Tà μάτια της ἦταν δακρυσμένα

“Ω Νάστεγκα, Νάστεγκα! Ξέρετε πόσο μακρυνή θὰ ἥναι ἡ χαρὰ ποὺ μοῦ δώσατε; Ξέρετε πῶς τώρα. ἔχω καλύτερην ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό μου; ἔχω λιγάτερη τύψι τώρα γιὰ τὴν προτητερινή μου ζωή. Τέτοια ζωὴ εἶναι ἀμάρτημα. Καὶ μὴ νομίζετε πῶς μεγάλωσα τίποτε ἀπ’ αὐτὰ ποὺ σᾶς εἶπα. “Οχι, τίποτε δὲν εἶναι ἔξογκωμένον. Εἶναι στιγμὲς ποὺ μὲ πιάνει τέτοια μελαγχολία... Μοῦ φαίνεται πῶς δὲν ἡμπορῷ πειὰ νὰ ζήσω καὶ καταριέμαι τὸν ἑαυτό μου. “Υστερα ἀπὸ τὶς γεμάτες ἀπὸ φαντάσματα νύχτες μου, ἔχονται φοβερὲς στιγμὲς πραγματικότητος. Καὶ γύρω μου ἡ νια! Τι ἔκαμες; Εἰχοσ; Κυντάξε πως κανεὶς εἶναι νεκρωμένο! Τὰ χρόνια θὰ περάσουν. Ολόένα περισσότερο θὰ σὲ θίλιη ἡ μοναξιά σου καὶ θὰ φθάσουν τὰ γηρατειὰ ἀκουμπτῶντας σ’ ἔνα πάληδενυλό· δέ κόσμιος τῶν ὄνειρων σου θὰ σιβνη... Νοέμβριος... Δεκέμβριος... Τα δέντρα θὰ εἶναι χωρὶς φύλλα... “Ω Νάστεγκα, εἶναι μελαγχολικὸ νὰ γεράσῃ κανεὶς χωρὶς νὰ ζήσῃ, χωρὶς νὰ ἔχῃ ούτε τὴν ἀνάμνησιν τῆς εὐτυχίας! Γιατὶ τίποτε δὲν ἔχω διπὸν νὰ μοῦ μείνη ἡ ἀνάμνησις ἡ ζωὴ μου εἶναι ἔνα μηδενικό, ἔνα ὄνειρο... ”

ζως οικείας και πάντα με την αποδοχή της γρηγορίου σας. Και δεν είναι δύσκολό να λέμε ότι η ζωή γρηγορίου είναι δύσκολη, ή η ζωή πού δεν είναι κατά παραγγελίαν... Καὶ δῆμος καὶ αὐτὴ θὰ οιβύσῃ δύπως τὸ δικό μου τὸ δύνειρο. Γρήγορος θὰ είναι οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ δὲ, τι θὰ είναι τὰ δράματά μου. "Ομως ἔκεινοι είναι σειρὰ φαντασμάτων, που ἔρχονται τὸ ἔνα μετὰ τὸ ἄλλο· κανένας ἀνθρώπος δὲν μοιάζει μὲ τὸν ἄλλον, ἐνῷ οἱ φοβισμένοι φεμιβασμοί μου, τὰ δύνειρά μου τὰ σκλαβωμένα ἀπὸ μιὰ σκιά, είναι συνηθισμένα, μονότονα γεννιῶνται ἀπὸ τὸ πρῶτο σύννεφο που σκιάζει τὸν ἥλιο· δράματα μελαγχολικά, θλιβερὰ φαντάσματα. Καὶ ἀποκάμνει ἀπὸ τὴν παντοτεινὴ αὐτῇ ἀτένισι, ἀποκάμνει ἡ ἀκούγαστη φαντασία. Τὰ ἴδεωδη ἔρχονται τὸ ἔνα μετὰ τὸ ἄλλο· περνοῦν, γκρεμίζονται, καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλο τίποτε, ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ ζεστά παιχνίδια κανεὶς ἔνα γένος ἴδαιτακόν.

καὶ δῆμος ἡ ζωὴ τὸ ζητεῖ αἰώνια τὸ ἴδαινικὸν αὐτό, καὶ μάταια ψάχνει δὲ ὄντειροπόλος στὴ στάχτη τῶν παλαιῶν ορειβασμῶν του, ζητᾶντας μιὰ σπίνα γιὰ νὰ βγάλῃ μὲν αὐτὴν τὴ φρόγα ποὺ θὰ ξαναθερμάνῃ τὴ νεκρωμένη καρδιά του καὶ θὰ τοῦ ἀποδώσῃ τὶς παληές του ἀγάπες, τὰ ώραιά του σφάλματα, καθετὶ ποὺ τοῦ ἔδινε
— "Α, Νάστεγκα, ἀποκοίδηκα, δὲν θήξεων νὸ δίνω συμβουλές. Μοῦ φαίνεται δῆμος πῶς θὸ μπορούσπατε καὶ σεῖς, καθὼς καὶ ἐγώ, νὰ μοῦ δώσετε πολὺ ἔξυπνες συμβουλές. Λοιπόν, τὶ θέλετε νὰ σᾶς συμβουλεύσω; Τώρα είμαι χαρούμενος, εὐτυχισμένος καὶ εύκολα θὰ σᾶς πῶ δ, τὴν θελήσετε.

ζωή. Θα το πιστεψετε πως χαιρούμαι για λόγους ματα ποὺ δὲν ἔγειναν, μὰ ποὺ θὰ μοῦ ἡταν ἀγαπητά;... Καὶ τὸ νὰ χάρεται κανεὶς γιὰ τέτοια πράγματα, γιατὶ ἔφυγαν πειὰ τὰ κοντά μου δνειρα καὶ δὲν ἡμιπορῶ πειὰ νὰ φεμβάσω, καταλαβαίνετε, ἀγαπημένη μου, πώς αὐτὸ εἶναι σὰν ν' ἀνοίγῃ κανεὶς τὸν τάφο του. Θὰ τὸ πιστεψετε πώς κατορθώνω νὰ περιγράψω τὰ χρώματα τοῦ τοπίου δπου ἐσκέφθηκα πώς ἡμιποροῦσα νὰ ἥμουν εὐτυχῆς; Καὶ τὰ ξαναβλέπω — Τὸ ξέρω, εἴπε γελῶντας ἡ Νάστεγκα· μὰ την συμβούλη ποὺ θὰ μοῦ δώσετε πρέπει νὰ είναι δχι μόνον ἔξυπνη μὰ καὶ καρδιακή, σὰν ἀπό φύλο παλαιό.

— Σύμφωνοι, Νάστεγκα, εἴπα πρόθιμος. Να ξέρετε πῶς καὶ χίλια χρόνια ἀν σᾶς ἀγαποῦσα δὲν θὰ ἡταν τόσο μεγάλη ἡ ἀγάπη μου.

— Τὸ χέρι σας, εἴπε ἡ Νάστεγκα.

— Σᾶς τὸ δίνω.

[Συνέχεια.—Μετάφρ. Κ. Μ.]

Θ. ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΔΕΝΟΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Δι ήδοναι τῆς νυκτὸς.

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Εγώ πού υπῆρχα ξενύχτης ὅλην μου τὴν ζωὴν, χαιρετῶ τὴν ἀνοιξιν μὲ διπλῆν χαρᾶν κ' εὐχόμαν νάργησον τὸ καλοκαιτοῦ ἀκόμη.

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ. — Δὲν ἐννοῶ διατί περιορίζετε τὴν ἀπόλαυσή σας αὐτὴν εἰς τὴν ἀνοιξιν. Αἱ νύκτες τοῦ καλοκαιριοῦ μᾶς καλοῦν εἰς τὸ ὑπαίθρον μὲ ὅλα τὰ θέλητρά τους.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Φαίνεται διτὶ ἔχετε ἀκόμη πολὺ ἀτελῆ καὶ περιωρισμένην ἰδέαν τῶν ἡδονῶν τῆς νυκτερινῆς ζωῆς. Θὰ ἥθελα πολὺ νὰ σᾶς ἡδονῶ ἔνα μάθημα...

Ο ΜΑΘ. — Τὸ δέχομαι εὐχαρίστως. Εἰσθε ἔνας μεγάλος διδάσκαλος τῆς ἡδονῆς καὶ τὰ μαθήματά σας μοῦ εἶναι πολύτιμα.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Διδάσκαλος τῆς ἡδονῆς! Νὰ ἔνας τίτλος διὰ τὸν ὅποιον εἰμπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς ὑπερήφανος. Καὶ δῆμος ἡ τέχνη τῆς ἡδονῆς, μία μεγάλη τέχνη καὶ ἐπιστήμη μαζὶ, δὲν διδάσκεται ἀπὸ καμίαν ἔδραν, διότι καθένας νομίζει ὅτι τὴν γνωρίζει, ἐνῷ οἱ περισσότεροι φύλανομεν εἰς τὸ γῆρας χωρὶς νὰ μαντεύσωμεν τὸ νόημα τῆς. Εἰς κανένα πανεπιστήμιον δὲν διδάσκεται ἡ ἀνωτέρα θεωρία της καὶ εἰς κανένα σχολεῖον ἡ παραγναγίειον δὲν μεταδίδονται τὰ πρῶτα στοιχεῖα της εἰς τοὺς ἐφήβους καὶ τὰς νεάνιδας, αἱ δόποια ἔχονται νὰ ξήσουν εἰς τὸν κόσμον αὐτῶν. Καὶ ἐν τούτοις ἡ ἐπιστήμη τῆς ἡδονῆς καὶ αἱ πολλαπλαῖς ἐφαρμογαὶ τῆς εἶναι μία τόσον πολύπλοκος καὶ δύσκολος ἐπιστήμη, δύσον καὶ ἡ Ἀστρονομία ἡ Ιατρική. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ κάμψωμεν τῷρα εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Ἡδονολογίαν, τὴν μεγάλην αὐτὴν ἐπιστήμην, τῆς δόπιας τὴν πρόσδοδον ἀνέχαΐτισεν ἡ αἰδῶς καὶ ἡ σεμνοτοφία.

Ο ΜΑΘ. — Αἱ κρατήσωμεν τὴν ὄρεξίν μας δι' ἄλλοτε καὶ ἀς ξαναγυρίσωμεν εἰς τὰς λεπτομερεῖας ποὺ ἔχειτε. Μοῦ ἐλέγατε εἰδικῶς διὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ ξενυχτίσματος.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ εἰδικώτερον διὰ τὰ ὑπαίθρια ἔαρινά ξενύχτια, δηλαδὴ δι' ἔνα κλάδον τῆς ἡδονῆς, διὰ τὸν ὅποιον εἰμποροῦμεν νὰ διμήλησωμεν ἐλευθερως, κ' ἐμπρὸς εἰς τὰ ἀνήλικα κοράσια ἀκόμη, χωρὶς νὰ προσβάλωμεν τὴν αἰδῶ.

Ο ΜΑΘ. — Επιμένετε βλέπω εἰς τὰ ἔαρινα.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Βεβαίως ἐπιμένω. Η νύκτα ἔχει ὅλα τὰ θέλητρά της τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἰμποροῦμεν ὅλοι νὰ ξενυχτοῦμεν τὸν χειμῶνα εἰς τὸ ὑπαίθρον, μᾶς ἀπομένει ἡ ἀνοιξις. Αἱ νύκτες τοῦ καλοκαιριοῦ εἶναι φρικταί.

Ο ΜΑΘ. — Αὐτὸν ἀκριβῶς δὲν ἐννοῶ.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ τὸ ἔνογχοτες ἀμέσως. Η ἡδονὴ τοῦ νυκτερινοῦ ὑπαίθρου δὲν ἔγκειται τὸσον οὔτε εἰς τὸ ὅτι τὰ ἀστρα λάμπονταν εἰς τὸ στερέοιμα, οὔτε εἰς τὸ ὅτι ὁ φλογερὸς ἥλιος δὲν πυρπολεῖ τὰς κεφαλάς μας. Αἱ ἡδοναὶ τῆς νύκτας εἶναι ἀιστοκρατικῶτεραι. Οἱ ἔκλεκτοι ποὺ πλανῶνται τὰς νύκτας εἰς τὸ ὑπαίθρον εὑρίσκουν ἄλλοι τὴν χαρᾶν των. Τὰ ἀνθάδη καὶ ἀπατηλὰ χρώματα, τὰ ὅποια παίρνουν τὰ πράγματα μὲ τὸ φῶς τοῦ ἥλιου, διὰ νὰ μᾶς ἀπατήσουν, σιρύνουν ἐντελῶς. Τὸ πρόσωπον τῆς φύσεως πέφεται. Καὶ ὅλα τὰ πράγματα μᾶς διμιοῦν μὲ τὴν ψυχήν των. Τὰ ἀνθη μὲ τὴν εὐώδων των, τὰ νερά μὲ τὴν ὑγρότητα των, τὰ βουνά μὲ τὸ σχῆμα των, τὰ δένδρα μὲ τὰς μουσικὰς

προσπαθείας τῶν κλάδων των. Η ζωὴ τῆς νύκτας εἶναι μία ζωὴ ψυχική.

Ο ΜΑΘ. — Ἀλλά τότε ὅλαι αἱ νύκτες εἶναι ὅμοιαι.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Μή βαίσεσθε! Δὲν ἔτελενασ ἀκόμη. Τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι διλαὶ αἱ ἀσχημίαι τῆς ζωῆς μηδενίζονται τὴν νύκταν. Οἱ ταπεινοὶ ἀγῶνες τῶν ἀνθρώπων κοτάζουν. Η ἐργασία, μὲ τὴν ὅποιαν ὁ Θεός κατηράσθη τὸν πρωτόπλαστον νὰ κερδίζῃ τὸν ἄρτον του καὶ τὴν ὅποιαν ὁ ἀνθρώπως, «ποιούμενος τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν», ἐδόξασεν ὡς ἀρετὴν, σταματᾷ.

Καὶ ὁ παραδεισος τῆς ἀργίας, τὸν ὅποιον ὑνειρεύηται ὁ Πλάστης διὰ τὸν Ἄδαμ καὶ τὴν Εὕαν, ἀναζῇ δι' ὅλιγας στιγμάς.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Επιμόριον ἀποσύρεται κατηράσμενον. Η συναλλαγὴ σιωπᾷ. Αἱ μηχαναὶ σταματοῦν τὸ μονότονον γύναιμα των. Κάνεις ἀσχημος ἡχος καὶ κάθε χρυσαί κίτρησις κοτάζει.

Καὶ οἱ ἀνθρώποι ποὺ κινοῦνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆ, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸ ὑπαίθρον ἀπομένουν οἱ ἔλεκτοι, διότι δὲν ἔκουνομεν εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τοὺς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τούς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἀνθη. Εἰς τὸν γῆρας χωρὶς νὰ μενούνται ὀλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆται, διότι δὲν τούς μενι μία στιγμὴ νὰ κυττάζουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναπαυσθοῦν εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χρισταῖα κρεβάτια, τὰ ὅποια πο

θέλγοντα μόνο μὲ τὴ μουσική τους. Καὶ ἐτὸ σύνολον — γιατὶ σύνολον ἀποτελεῖ ὁ Ἀλαφροῦσκιωτες, — δύσκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ παρακολουθήσῃ τὴν κεντρικὴν ἰδέαν μέσα σ' ἓνα λαβύρινθον ἀπὸ εἰκόνες καὶ σκέψεις, ποὺ δὲν ἔχουν κανένα φανερὸν εἰδομόν. Γι' αὐτὸν πολλοὶ πώς τὸ ποίημα εἶνε ἀσυνάρτητον. Ναὶ, ἀσυνάρτητον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀσυναρτησία ποὺ ἔχει ὅ μεγάλος καταράκτης, ἡ τρυπανισμένη θάλασσα, ἡ βροχὴ ἡ ἀτελείωτη, ποὺ περνᾷ σὲ μιὰ στιγμὴ ἀπὸ τὴν σιγαλὴν ψυχάλα δὲ τὸν πολύκροτον διμβρων.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σικελιανοῦ εἶνε καὶ γλωσσικὸς θησαυρός. Τὸ πλούσιον λεξιλόγιον καὶ τὸ θαυμάσιον μεταχειρίσμα τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ! Τέτοις ποιητὴς δὲν μποροῦσε νὰ μην εἴνε καὶ γλωσσοπλάστης. Τίποτε δὲν πλάθει τὴ γλώσσα τελειότερο ἀπὸ τὸν ωμομόνος. Καὶ γιὰ ωμομόνος δ. κ. Σικελιανὸς εἶνε γεννημένος. Ὄπως καὶ δ. ποιητὴς τῆς «Μεγάλης Αὔρας», δ. κ. Σκίτης. Αὐτοὶ οἱ δύο, κατὰ τὴ γνώμη μας, διακρίνονται ἀνάμεσα σ' τοὺς νέους. Στέκονται πολὺ πολὺ ψηλότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Δὲ θέλουμε νὰ ποῦμε πώς δ. «Ηγησὼ» δὲν μᾶς παρουσιάσει πολλὰ νέα ταλέντα, ποὺ μᾶς ἐγέμισαν χαρὲς καὶ ἐλπίδες. Ὅμως αὐτοὶ οἱ δύο ἔχουν κάτι παραπάνω: Ἐγγίζουν ἀπὸ τώρα τὸ Μεγάλο.

ΚΑΠΟΙΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Η «Διδώ»

ΔΕΝ θὰ γράψω πολλά. Ούτε δ. χρόος οὔτε δ. χρόνος μοῦ τὸ ἐπιτέρεπτον. Ἀλλὰ γομῖζω συγχρόνως διὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός διμιεῖ ἀφ' ἕστου τόσον εὐλόγιας ὅστε νὰ περιττεύῃ ἡ μακρολογία. Εἶπα διμιεῖ, ἀλλ' διμιεῖ εἰς τοὺς μεμυημένους οἱ ὅποιοι τῷρα ὅπως καὶ πάντοτε ὑπῆρχαν καὶ θὰ ὑπάρξουν διλύγοι. Εάν εἰς τὴν πρώτην παράστασιν τῆς «Διδοῦς» οἱ ἀκροαταὶ ήσαν διλύγοι, δὲν σημανεῖ. Ήσαν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἐπρεπεῖ, οἱ κλασικοὶ «ἀλόγοι», οἱ ἐπλεκτοί, οἱ ἀληθινοὶ φιλότεχνοι, οἱ ὅποιοι ἔξειμησαν, ἔχειροκρότησαν, ἐνέθάρρυναν τὸ διατρεπῆ συνθέτην μας κ. Λαυράγκαν, τοὺς μακροχρονίους μόχθους τοῦ ὅποιον πολὺ ἀφελῶς περιεφρόνησεν ἡ χορεία τῶν λεγομένων ἐπισήμων, ἔλλουσθεν ἀπὸ τὸν μαγήτην τῆς ἐπιδείξεως εἰς μίαν ἄλλην αἴθουσαν διποὺ κατ' ἔκεινην τὴν ἐσπέραν μία μεγαλόσχημος καὶ ἀρδά τραγουδίστρια ἀπεδείχθη κατωτέρᾳ καὶ αὐτοῦ τοῦ μετρίου.

Οσον ἀφορᾷ τὸ ἔργον, τοῦτο ἔχει ὄλα τὰ στοιχεῖα τῆς σημερινῆς τεχνοτροπίας. Η μουσική του εἶναι ζωντανή καὶ ενδιόσκεται ἐν διδελφικωτάτῃ συμφωνίᾳ μὲ τὰς παιχτικὰς ἐκφράσεις τοῦ λιμπρέτου τοῦ κ. Δημητρακοπόλου, ὃ διποὺς εἶναι ἐπίσης ἀξίος συγχαρητηρίων διὰ κατώρθωσες νὰ γράψῃ λιμπρέτο ἐκπληροῦν ὄλας τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ σημερινοῦ μελοδραματικοῦ θεάτρου.

Ο κ. Λαυράγκας λείπει ἀπὸ τὴν Ενδρώπην ἀπὸ πολλοῦ. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀξίζει κανεὶς νὰ τὸν θαυμάσῃ, διὰ δηλαδή ἀπὸ μακράν παρακαλούσθων τὴν ἔξελιξιν τῆς τέχνης κατορθώνει νὰ τὴν παρουσιάσῃ κατὰ τὸν ἀριστοτεχνικῶτερον τρόπον.

Η δράχτηρα του πολὺ εὐγλωττος καὶ μὲ θαυμασίους συνδυασμούς. Ἀξιοσημείωτα μέρη εἶναι τὸ Duetto finale τῆς πρώτης πράξεως, τὸ Quartetto τῆς δευτέρας, ἡ δομάντζα τῆς Διδοῦς «Ἄινειά, μὴ φεύγεις», καθὼς καὶ πολλαὶ ἄλλαι φράσεις ποικίλουσσαι ἐν εἴδει recitativo τὰς διαφόρους μεταπτώσεις. Η κυρία Βλαχοπούλου, καὶ οἱ κ. κ. Χατζηλουκᾶς, Βακαρέλης καὶ Βλαχόπουλος καθὼς καὶ δύος ὥς ἄλλος θίασος τοῦ Ἑλληνικοῦ Μελοδράματος ἔκαμε ἀρίστην ἐντύπωσιν.

Η συναυλία τῆς Κυρίας Δονκίας Ιωάννου

Τὸ παρελθόν Σάββατον ἔγινεν εἰς τὸν «Παρνασσὸν» ἡ προσαγγελθεῖσα συναυλία τῆς ἀριστοτέριας κυρίας Δονκίας Ιωάννου. Ἀν καὶ τόσον σπανίως ἐμφανίζεται ἡ κ. Λ. Ιωάννου, ἐν τούτοις οἱ ἥχοι τοῦ ἀπαλωτάτου ὄργανου τῆς μένουν τόσον ἔναντιοι εἰς τὴν ἀκοήν μας, καὶ εἰναι τοῦτο χαρακτηριστικὸν τῆς ποιητικῆς ἐντυπώσεως τὴν διοίσειν τὸ λεπτὸν παξιμόνιο τῆς. Ἐκεῖνα τὰ accordi τῆς τὰ ὅποια ἀφίσησαν νὰ φεύγῃ σιγά—σιγά μία τεχνικωτάτη ἀντήχησις, ἐπίσης καὶ ἡ χρήσις τῶν χορδῶν κατά τὸν χαϊδευτικῶτερον τρόπον καὶ διχὶ μὲ τὰ χυδαία τραβήγματα, καθὼς καὶ ἡ ἐκφραστικὴ τῆς ἀποτελοῦν διὰ τὴν κ. Ιωάννου προσέταση πρώτης ταξίδης. Εἰς τὸ Abendspiel τοῦ Kinzl - Holy τὰ accordi τῆς οἱ ἀριστούσιοι τῆς ἀπέτνεον δῆλην τὴν ἡρεμον ἀρμονίαν τοῦ ἐπιστρεφοῦ ἄσματος. Εἰς τὸ «Klänge aus der Alhambra» τοῦ Poenitz ἡ ἀρμονία ἐγύρισεν διπώς εἰς τοὺς ἀνατολικούς χρόνους ὁπόταν νὰ ἐνθυμήθη κατὰ τὶς ἀπὸ τὴν μακρυμένην ἀνατολικήν δόξαν τῆς. Εἰς τὴν Schubert - Fantaisie τοῦ Trneck ἡ κ. Ιωάννου ἔδειξε ὅλην τῆς τὴν τέχνην. Η σύνθεσις αὐτὴ δὲν εἶναι διὰ τυχαῖα δάκτυλα. Η δυσκολία ὡς πρός τὰ δάκτυλα συνδυαζομένη μὲ τὴν ἀλλεπαλλήλην χρήσην τῶν πέδαλες τὴν κάμουν δυσκολωτάτην. Η κ. Ιωάννου ἔπαιξεν ἐπίσης καὶ τὴν πρώτην ἐλληνικὴν φαντασίαν δι' ἀρπαν «Μόνη» γραφεῖσαν καὶ ἀφιερωθεῖσαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ γράφοντος αὐτάς τὰς γραμμάς, δ. ὅποιος τῆς ἀπευθύνει ἔνα μεγάλο «εὐχαριστῶ» ἀλλὰ καὶ ἔνα μεγαλείτερον «εὐχῆ» διὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴν τῆς ἐκτέλεσιν. Ὅμοιογε... διὰ συνθέτης της διὰ τὸ διάφορο bisbigliando δὲν εἶναι καὶ τόσον εὐκατόρθωτα, διὰ ἐπίσης καὶ οἱ διάφοροι «ἀρμονικοί» φθόγγοι, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀπόδοσης κατοικίαν ἐλληνικοῦ χρώματος ποὺ τὴν χαρακτηρίζει. Η κ. Ιωάννου τὴν ἡσθάνθη πρώτα καλά καὶ τὴν διερμήνευσε τελείων. Ἐκφράζει δὲ τὴν χαράν μον δὲ τὴν πρώτη ἐλληνικὴ σύνθεσις δι' ἀρπαν εἰχε τὴν εὐτυχίαν νὰ παιχθῇ ἀπὸ τὴν πρώτην καὶ ποναδικήν μας ἐλληνίδα ἀριστοτέρων. Ο κ. Schultz επαίξει τὴν δυσκολωτάτην Fantaisie Ecossaise τοῦ Bruch καὶ τὴν Nocturne τῶν Chopin - Sarasate μὲ τὴν λεπτήν τέχνην ποὺ τὴν χαρακτηρίζει, ἀντικατέστησε δὲ εὐγενέστατα προσφερδεῖς καὶ τὴν κ. Φωκᾶ ἀσθενήσασαν αἰφνιδίως. Ο κ. Κέπετζης δ. μοναδικός μας ἐρασιτέχνης accompagneur μας ἔδειξε καὶ πάλιν διὰ εἰμπορεῖ νὰ συναγωνισθῇ καὶ μὲ ἐπαγγελματίας καὶ κάτι παραπάνω.

Θ. I. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Ἐλληνικὴ συνθέσεις

ΠΑΡΗΚΟΛΟΓΗΘΕΑ τὴν παρελθόντα συναυλίαν, ἀσυνήθη διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ διὰ τὸν κόσμον διλόκληρον. Μαθήτριαι τῆς τάξεως τοῦ κ. Μ. Βελούδιου ἔξετεσαν δῆλας σχεδὸν τὰς συνθέσεις Ἐλλήνων μουσουγών, ποὺ εἶναι γραμμέναι διὰ πιάνο. Θυμοῦμαι εἰς τὸ σχολεῖον τὸν δάσκαλόν μου. Όσακις εἰχε πεποιθησιν διὰ διλύγοις ἔγνωριζαν αὐτὸ ποὺ ἐρωτοῦσε, ἐφώναζε:

— «Οποιος τὸ ἔχει διὰ σηκώσῃ τὸ χέρι;

Μερικά τοιληρὰ δάκτυλα, ἀλλα κινούμενα ἀπὸ πραγματικὴν γνῶσην καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὸ δάρρος τῆς ἀγνοίας, ὑψώνοντο ὑπὲρ τὰς παιδικὰς κεφαλαίς. Ο κ. Νάζης καὶ δ. κ. Βελούδιος φαντάζομαι πώς εὐηέθησαν εἰς ἀνάλογον θέσιν μὲ τὸν δάσκαλόν μου καὶ εἴπαν: — «Οποιος ἔχει σύνθεσιν γιὰ πιάνο, ἀς τὴν φέρῃ. Καὶ ἀπὸ αὐτάς κατήρτισαν ἔνα πρόγραμμα μὲ δέκα πέντε κομμάτια καὶ πρέπει νὰ ἐπαναλάβω διὰ τὸν συνθετῶν διλύγοις ἔκινήθησαν ἀπὸ ἔχειλισμα μουσικῆς ἐμπινεύσεως καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὸ θάρρος τῆς ἀγνοίας. Ο διευθυντής τοῦ Ἐδείου καὶ δ. κ. Βελούδιος δὲν

εἶχαν κάνει τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς. Μεταξὺ δέκα πέντε συνθέσεων ἡσαν ὑποχρεωμένοι νὰ διαλέξουν δέκα πέντε. Οταν δὲν μποροῦν νὰ γείνη ἀλλοιοί, ἀς περάσωμεν μὲ τὸ βισιτούμενο. Ἀλλως τε ἡρούσθησαν διὰ τὴν ματαιοδοξίαν ἐδικαιωτογήτως ἀνυπομόνου νεότητος.

Αἱ Ballades τοῦ Καλομοίρη σφραγίδας εἰς σύνθεσιν καὶ δυναταὶ εἰς ἐμπινεύσην μία Mazurka τῆς κ. Μεστηνέης στεφουμένη δυστυχώς ἐλληνικοῦ χρώματος, ἀκούεται εὐχαρίστως. Ἐπίσης Les Diablotins, Polka de Salon — πρὸς Θεοῦ γιατὶ τόσα γαλλικά; — τοῦ κ. Βελούδιου. Η πρώτη αὐτὴ συναυλία δένθη μείνη βέβαια καὶ ἡ τελευταία. Ο κ. Νάζης εὐηέθησεν τὸν πρώτην γαλλικό πόλιτην της προτερεόν τοῦ πρώτου πορειού τοῦ περιοδικού. Ήμιλησαν οἱ κ. Δ. Κακλαμάνος, Γ. Τσοκόπουλος, Χ. Αννινος καὶ ἀπήγγειλαν ποιήματα οἱ κ. Α. Προβελέγγιος Ι. Πολέμης καὶ Γ. Σουρῆς.

Όλην τοῦ τὴν ζωήν. Θεομάτισσαν πολλήσην τὸ χέρι τοῦ φίλου μας καὶ εὐγενοῦς ἐργάτου ὁ ὅποιος ἐχάλκευσε τὸ σύνθησις ιδιοφυΐας διὰ τῆς «Διαπλάσεως».

Τὴν αἰλιθούσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» ἐτίμησαν πλήθης κόσμου, ἐπίσημοι, λόγιοι, κυρίαι καὶ μικροσκοπικοί συνεργάται τοῦ περιοδικού. Ήμιλησαν οἱ κ. Δ. Κακλαμάνος, Γ. Τσοκόπουλος, Χ. Αννινος καὶ ἀπήγγειλαν ποιήματα οἱ κ. Α. Προβελέγγιος Ι. Πολέμης καὶ Γ. Σουρῆς.

Ίδούν δύο στροφαὶ ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦ κ. Πολέμη:

Ξάφνω μιὰ γρώμη φωνὴ
μ' ἐκάλεσε ἀπὸ πέρα,
φωνὴ γιὰ μένα ἀξέχαστη
φωνὴ σπαραγματή:
«Εἰν» διηροτή μου σήμερα
κ' εἶναι μεγάλη μέρα,
εἴλα, παλέ μου σύντροφε,
χλωμὲ τρογονδιστή».

Κ' ἐστράφηκα καὶ σ' εἶδα ἐκεῖ,
παληὰ μου φιλενάδα,
πλημμυριστὸ στὰ χέρια σου
λονκούδια νὰ κρατῆς:
λονκούδια ἐγὼ τοῦ ὅμορφα
ποτέ μου δὲν ἔκανα:
ἄνθη τοῦ κήπου ἀμάραντα
κι' ἀνθη τῆς ἀφετῆς.

Καὶ ὅλιγοι στίχοι τοῦ κ. Σουρῆ:

Τώρα κ' ἐγὼ ποὺ γέρασα
καὶ τὴν ζωή μου πέρασα
μὲ στίχων πακτολὸν
καὶ λόγιας μ' ὑψηλόν,

Τώρα ποὺ ξεμωράθηκα
κ' εἴμαι παππούς μ' ἐγγόνια,
καὶ τὰ θυμοῦμα τὰ μικρὰ
τὰ παιδικά μου χρόνια.

ΑΠΟ τὰ «Κάλβεια Μέτρα» τοῦ κ. Σ. Σκίτη σᾶς δίδομεν ἔνα ποίημα. Είναι γραμμένον εἰς τὸν θάνατον τοῦ πατέρα του. «Ἐχει κατί η εἰκὼν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν ψυχῆν.

Παράπονο δὲν ἔχεται
Νὰ πη τὸ λαφροῦσκιωμα
Τοῦ ὡραίου μου πατέρα,
Μήτε στὴ σάμηνα τῶν νεκρῶν
Δάκρυνο νὰ χύσῃ.

· Αγγελικὸς διὰ εἰταρε
Πάντοτε καὶ γαλήνιος,
Κάπον μὲ στὴν παράμερη
Ζωὴ μου, στὸν ἀπόκρυνος
Τὸν λογισμούς μου

· Ερχεται ἀντίκρια. Κάθεται
Σαν ἄλλοτες. Χαμόγελο
Σὰ φῶς τὸν περιζώνει
Τὸ χειλος. Η φωνή του
Σαν ἄγια κορήνη.

· Ήρθα γιατὶ δὲν πρόκαμα,
Μοντ λέει, θαρρῶ προωψέ,
Τὸν Ἀειῶν τὴν Ιστορία
Νὰ τελειώσω, στὸν στίχον σου
Πὰ νὰ τὴν φάλης!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Διευθυντής τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παιδῶν»

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΩΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2448.55

Τὸ ἀπαιτούμενον δικιόν τοσδὴν εἶναι 3,500
περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ
ὑπενθυμίζουμεν εἰς δλους. «Ολοὶ ἔζησαν καὶ ζοῦν
μὲν τοὺς στίχους τοῦ ὑμνιτοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν
«Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

Ο κ. Μιλτιάδης Εὐθυμιάδης, ἐν Ἀμμοχώστῳ τῆς
Κύπρου, ἀνέλαβε τὴν γενικὴν ἀντιπροσωπείαν τῶν
«Παναθηναίων» εἰς δλην τὴν νῆσον. «Ολοὶ οἱ ἐν Κύ-
πρῳ συνδρομηταὶ μας παρακαλοῦνται ν' ἀποστέλλωσι
πρὸς αὐτὸν τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς των.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητής τῶν «Παναθηναίων» δὸποιος
ἐγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτίσιον καὶ συν-
αποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει δὲ
δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατωτέρῳ
καταλόγου.

Διατιμῶμεν χάριν εὐκολίας τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρᾶς
πρὸς Δρ.—Φρ. 1 ἔκαστον καὶ τῆς Β' Σειρᾶς πρὸς 3.

Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομι-
κῶν τελῶν.

Ἄλλ' ἔκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀνα-
λαμβάνομεν ν' ἀποστείλωμεν διὰ δήποτε βιβλίον μᾶς
ζητηθῆ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν
ἐγγραφῆν.

Κάθε συνδρομητής μας ἔχει βεβαιῶς ἔνα στενὸν
φίλον ἢ συγγενῆ φίλαναγνωστην, διατεθειμένον νὰ
ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν
φίλον ἢ συγγενῆ δὲς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράψῃ εἰς τὰ
«Παναθηναία». Ὁ, τι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρο-
μητάς μας εἰναι ἔλαχιστον διὰ κάθε ἔναν χωριστά.
ΜΕΓΙΣΤΗ ὄμως θὰ ἦνται ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ενίσχυσις
τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ
βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Σειρὰ Α'.—Πρὸς δρ. 1 ἔκαστον

Χ. Ἀννίνος: Ἐδῶ κ' ἔκει.
Δ. Βικέλας: Λουκῆς Λάρας, διήγημα.

I. Δελαμπρέτ, μετάφρ.: Θεῖος καὶ ἐφημέριος.

X. Ἀννίνον: Θεῖος καὶ ἐφημέριος.

N. Ἐπισκοπόπουλος: Ἐρημες ψυχές, δρᾶμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλους: Mémoires du Prince N. Vpsi-
lanti.

K. M. Κωνσταντόπουλος: Ιστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
A. Κόνων Δόύλ, μετάφρ.: Τὸ παράδοξον ἔγλημα.

X. Ἀννίνον: Τὸ σῆμα τῶν τεσσάρων.

A. Κόνων Δόύλ, μετάφρ.: Τὸ σῆμα τῶν τεσσάρων.

X. Ἀννίνον: Τὸ σῆμα τῶν τεσσάρων.

A. Κλάρη, μετάφρ. A. Παπαδιαμάντη: Ηεῦρεσις τῆς γυναικὸς τοῦ Λάρ.

Κώστας Λαδόπουλος: Χαμένη εὐτυχία, δρᾶμα.

Σπ. Λοβέρδος: Η Ἄγια Πόλις.

M. Μαλακάσης: Η Κυρὰ τοῦ Πύργου, δρᾶμα.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ :

Τεῦχος 202, σελ. 276, στήλη Β', γραμμὴ 18 κάτωθεν
γράφει: *der Wahrheitsgehalt* ἀντὶ *die.....*

Τεῦχος 203, σελ. 325, στ. Α'. γρ. 2 ἀνωθεν: ὑλικῶν
ἀντὶ δίλικῶν.

Σελίς 326, στ. Β', γρ. 4 κάτωθεν: αὐτοτελεῖς ἀντὶ
ὑποτελεῖς.

Σελίς 328, στ. Α', γρ. 13 κάτωθεν: παγκοσμίου ἀντὶ
παγκοσμίου.

Σελίς 329, στ. Β', γρ. 7 ἀνωθεν: ὑλιστικὰ ἀντὶ
ὅμιστικά.

Σελίς 329, στ. Β', γρ. 11 ἀνωθεν: Strauss ἀντὶ Staus.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἐκκλησία καὶ θέατρον, Δημ. Σίμου Μπαλάνου.
Ἀθῆναι τυπογρ. ἐφημ. «Ἀθῆναι».

Χρονολόγια τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, Γεωργίου Σωτη-
ριάδου. Σύλλογος Ὡφελίμων Βιβλίων. Ἀθῆναι λεπτ. 40.

The Twenty-second book of the Iliad with criti-
cal notes, by Alex. Pallis. London, David Nutt
57-59 Long acre.

Γ. Μαυρογιάννης: Βυζαντ. τέχνη καὶ καλλιτέχναι.
Σπύρος Μελάς: Ο Γυιδὸς τοῦ Ισσιου, δρᾶμα.
Κίμων Μιχαηλίδης: Σὰν Ζωὴ καὶ σὰν Παραμύθι.
Παῦλος Νιφάνας: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.
Αρχιτέκτων Μάρθας, δρᾶμα.
Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια.
Παγὰ Λαλέουσα. ποιήματα.
Τὸ Χελιδόνι, δρᾶμα.
Σαλώμη, δρᾶμα.

Οσκαρ Ουδάιλ: Μία σύνωμοσία.
Α. Ὄπραφδ, μετάφρ.: Πάρεργα Φύλλα.
Χ. Ἀννίνον: Υμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.
Κωστῆς Παλαμᾶς: Η Φιλολογικὴ μας Γλῶσσα.
Ι. Πολιλᾶς: Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ.
Γ. Στρατήγης: Μπρέτ Χάρτ, μετάφρ.
Α. Παπαδιαμάντη: Η καλὴ τύχη τοῦ Ρωρίν Κόμπτ.
Λεύκωμα «Παναθηναίων»: 20 καλλιτεχν. εἰκόνες εἰς τὸ
σχῆμα τῶν «Παναθηναίων».
Σπαρτιατικὸν Ἡμερολόγιο: Ἔτος 1906.
» 1907.

Σειρὰ Β'.—Πρὸς δρ. 3 ἔκαστον

Γρηγόριος Ξενόπουλος: Μαργαρίτα Στέφα.
Διηγήματα Σειρὰ Α'.

» » Β'.
» » Γ'.
Νίκου Α. Βέη: Δημώδης Ασματα Φιγαλίας
μεδ' ὑπομνημάτων.

Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χροτόδετοι 10s, 20s, 40s,
60s, 70s, 80s, 90s, 110s.

Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα—«Ἐκδ. «Παναθηναίων».

Σειρὰ Γ'.

«Ο Ρωμηὸς τοῦ Σουρῆ»—μία ἐτησία ἐγγραφὴ φρ. 8
ἀντὶ 10.

«Διάπλασις τῶν Παιδῶν»—μία ἐτησία ἐγγραφὴ φρ. 8
ἀντὶ 10.

«Τὸ Ἐμπόριον»—μία ἐτησία ἐγγραφὴ φρ. 5.
«Δελτίον Ἐμπορ. καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας» μία
ἐτησία ἐγγραφὴ φρ. 2 ἀντὶ 3.